

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Aplikované pohybové aktivity osob se sluchovým postižením

Svatava Panská

Olomouc 2013

Oponenti: Mgr. Jana Sklenaříková, Ph.D.
Mgr. Věra Knappová, Ph.D.

Vytvořeno v rámci projektu: Příprava pro tělesnou výchovu osob s postižením,
registrační číslo: CZ. 1.07/2.2.00/15.0336

1. vydání

© Svatava Panská, 2013

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2013

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

ISBN 978-80-244-3655-5

Obsah

Úvod	7
1 Sluchové postižení	9
1.1 Postižení sluchu z pohledu medicíny	9
1.1.1 Teorie slyšení	9
1.2 Klasifikace sluchových vad	10
1.2.1 Dělení podle velikosti sluchové ztráty	10
1.2.2 Dělení sluchového postižení podle místa vzniku vady	13
1.2.2.1 Periferní nedoslýchavost	13
1.2.2.2 Percepční (senzorineurální) nedoslýchavost nebo hluchota	13
1.2.2.3 Smíšená nedoslýchavost (hluchota)	14
1.2.3 Dělení podle doby vzniku sluchové vady	14
1.2.3.1 Vrozené vady sluchu	14
1.2.3.2 Získané vady sluchu	14
1.3 Shrnutí	15
1.4 Sluchové postižení jako pedagogickopsychologický aspekt	15
1.5 Vliv ztráty sluchu na možnosti komunikace	16
1.5.1 Definice základních pojmů	17
1.5.1.1 Komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob	18
1.5.1.2 Český znakový jazyk	18
1.5.1.3 Znakovaná čeština	18
1.5.1.4 Prstová abeceda	18
1.5.1.5 Vizualizace mluvené češtiny	18
2 Postižení sluchu a rovnováha	21
2.1 Poruchy rovnováhy související i s poruchami sluchu	21
2.2 Poruchy sluchu a rovnováhy vlivem vibrací	23
2.3 Závěr	24
3 Historie sportu sluchově postižených	25
3.1 Světové hry neslyšících	25
3.2 Historie Mezinárodního sportovního výboru neslyšících	26
3.3 Proces vývoje her neslyšících	27
3.3.1 Přerušení konání letních světových her neslyšících	29
3.3.2 První zimní světové hry neslyšících	29
3.4 Zajímavosti	30
3.5 2001 – etapa novodobých her – deaflympiád	31
3.5.1 Zimní deaflympijské hry	33
3.6 Mistrovství Evropy neslyšících (ME)	35
3.7 Podmínky světových soutěží a organizační statut	36
3.7.1 Směrnice pro způsobilost sportovců	37
3.7.2 Prokázání ztráty sluchu	37

4	Sport v České republice – historie, současná situace a trendy	39
4.1	Vznik prvních sportovních klubů	39
4.1.1	Historie	39
4.1.2	Přehled historie I. Pražského sportovního klubu neslyšících	39
4.1.3	Vznik sportovního klubu v Brně	40
4.2	Příčiny vzniku sportovních klubů	40
4.3	Rok 1968 – začlenění do ČSTV – pod tzv. sporty neolympijské	41
4.4	Sport v České republice, jeho struktura, organizace a reprezentace	42
4.5	Organizace soutěžního sportu v ČR	42
4.5.1	Řízení ČSNS	42
4.5.2	Sportovní oddíly a kluby	43
4.6	Spektrum členské základny	43
4.7	Provozované sporty ČSNS	44
4.8	Sporty v České republice	44
4.8.1	Druhy sportů – přehled	44
4.8.1.1	Atletika	45
4.8.1.2	Míčové hry	49
4.8.1.3	Cyklistika	51
4.8.1.4	Kuželky	52
4.8.1.5	Bowling	52
4.8.1.6	Šachy	52
4.8.1.7	Tenis	53
4.8.1.8	Stolní tenis	53
4.8.1.9	Orientační běh	53
4.8.2	Další sporty	53
4.8.2.1	Badminton	53
4.8.2.2	Přespolní běh	54
4.8.2.3	Střelba	54
4.8.2.4	Zápas	54
4.8.2.5	Lukostřelba	54
4.8.3	Práce trenéra	54
4.8.4	Školy pro sluchově postižené	54
4.8.4.1	Výhoda internátů	54
4.8.4.2	Nevýhody internátů	54
4.8.5	Kolektivní sporty	55
4.8.6	Individuální sporty (děti a mládež)	55
4.8.7	Práce trenéra na tréninku	55
4.8.8	Problematika atletiky	55
4.8.9	Komunikace	56
4.8.9.1	Komunikace trenér – sportovec nebo sportovec – sportovec	56
4.8.9.2	Tréninky dorostu	56
4.8.9.3	Tréninky dospělých	56
5	Edukace dětí, žáků se sluchovým postižením	57
5.1	Organizační formy ve školní tělesné výchově	57
5.1.1	Základem edukačního procesu je vyučovací hodina tělesné výchovy	58
5.2	Edukační proces a jeho specifika v tělesné výchově žáků se sluchovým postižením	58

5.2.1	Podmínky, zásady a metody v edukačním procesu tělesné výchovy žáků se sluchovým postižením	58
5.2.1.1	Metody seznámení s látkou	58
5.2.1.2	Metody nácviku	60
5.2.2	Třída, žák a vyučovací hodina	61
5.2.3	Sluchově postižený žák v současné škole	63
5.2.4	Plánování procesu tělesné výchovy	63
5.2.5	Osobnost učitele tělesné výchovy ve speciální škole pro sluchově postižené	64
5.2.5.1	Pohybové učení u dětí a žáků se sluchovým postižením	65
5.2.5.2	Osobní vztah k surdopedické práci	65
5.2.5.3	Pedagogická úroveň	66
5.2.5.4	Organizační schopnosti a dovednosti	66
5.2.5.5	Spolupráce s rodiči (taktní přístup)	67
5.2.5.6	Komunikační dovednosti	67
5.3	Podmínky a realita školních soutěží	67
5.3.1	CSH SPŽ – celostátní sportovní hry sluchově postiženého žactva	68
5.3.2	Sporty CSH SPŽ	68
5.3.3	CSH SPM – celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže	69
	Závěr	71
	Doporučená literatura	73

Úvod

Text, jenž se vám dostává do rukou, nabízí zřehlednění oblasti sportu a obsahu sportovních aktivit sluchově postižených osob.

V úvodu seznamuje čtenáře s problematikou sluchového postižení, s klasifikací sluchových vad a jejich vlivu na sportovní i volnočasové aktivity. Hovoří o komunikaci jako atributu komplikujícímu z důvodu sluchového postižení možnost sportování a v některých případech i kvalitu sportovního výkonu jednotlivce. Přibližuje komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob, jež jsou ukotveny v zákoně stejného znění. Jednou z nových kapitol, která nebyla v žádné práci v souvislosti s pohybovou aktivitou a sportem sluchově postižených popsána, je hluchota jako deficit prostorového vnímání, dále jsou zmiňovány problémy rovnováhy a orientace.

Jedna ze stěžejních kapitol je věnována historii sportu sluchově postižených, vzniku Mezinárodního sportovního výboru neslyšících a založení Světových her neslyšících. Nechybí ani zmínka o změně názvu her na hry deaflympijské. Čtenář získá rovněž povědomí, v jakých sportech se na deaflympiádách v současné době soutěží. Publikace také zmiňuje harmonogram dalších soutěží osob se sluchovým postižením včetně mistrovství světa, deaflympiády či mistrovství Evropy. Co se týká časového rozdělení, s největší pravděpodobností čtenáři vedou v patrnosti existenci jak letní, tak i zimní deaflympiády, i když mediálně jsou tyto informace šířeny pouze sporadicky.

Důležitou součástí textu je podrobný popis podmínek světových, evropských i našich soutěží. Jsou k nim vydány směrnice, jimiž se řídí pořadatelé všech závodů.

Následující kapitola přináší nové informace o sportu neslyšících v České republice i na Slovensku. Vyzvedává některé z aktivních základen a významných sportovních klubů neslyšících z historického hlediska, ale i ze současného života. Zabývá se problematikou soutěží na úrovni České republiky, přibližuje specifika a odlišnosti v aktivním pojetí sportu včetně škály provozovaných sportů, i náročnou práci trenéra se sportovci se sluchovým postižením.

Zabezpečení kvality edukačního procesu v tělesné výchově, sportu a pohybové aktivitě je jedním z akcentovaných problémů činnosti sluchově postižených osob obecně. Z tohoto důvodu jsme zařadili školní tělesnou výchovu jako velmi významný komponent v edukaci dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením. Na výchově a vzdělávání v této oblasti se jako nesmírně důležitý článek jeví učitel tělesné výchovy, a proto je zde zdůrazněna jeho osobnost a popsány také některé rozdílné prvky v osobnostní, pedagogické i odborné praxi. Nastíněny jsou rovněž vybrané metody, které pomáhají k lepší práci v tělesné výchově dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením.

Ve školní tělesné výchově se akcentuje příprava na jedinečnou akci, a to celostátní sportovní hry sluchově postiženého žactva. Tato soutěž má již bohatou historii a tradici. Kvalitní tělesná výchova a motivační prvky by měly vést žáky a studenty ke zlepšení jejich výsledků ve sportu, účasti v soutěžích na mezinárodním poli, s cílem případně reprezentovat Českou republiku na deaflympijských hrách. Je zapotřebí ještě velmi mnoho systematické práce, aby se naplnil pravidelný kontinuální cyklus a přísun nových sportovních nadějí.

Kapitola 1

Sluchové postižení

Abychom mohli lépe pochopit problematiku výkonnostního i rekreačního sportu, ale i tělesné výchovy v mateřských, základních i středních školách pro sluchově postižené či spe volnočasových aktivit osob se sluchovým postižením, případně získat informace o možnostech integrovaných žáků v oblasti tělesné výchovy a sportu, je třeba si vytvořit alespoň základní náhled na uvedené postižení a získat přehled o celé škále postižení sluchu. Z tohoto důvodu předkládáme níže uvedenou kapitolu. Osoby se sluchovým postižením nelze seřadit přesně podle stupně slyšení ani podle doby vzniku sluchové vady do identických kategorií. Jedinci s obdobnou ztrátou sluchu se liší existencí dalších atributů (doba vzniku sluchového postižení, zájem o pohybovou aktivitu, věk, pohlaví, vzdělání, kvalita užití individuální protetiky, osobnostní předpoklady, vliv rodiny atd.).

1.1 Postižení sluchu z pohledu medicíny

Sluchové postižení můžeme posuzovat z několika hledisek. V počátcích lze poukázat na pojetí medicínské, které bylo zkoumáno historicky nejdříve. Ovšem hledisko edukační existovalo současně s vývojem člověka, i když akceptování sluchové vady ve vztahu ke společnosti se zdá být kontroverzní.

1.1.1 Teorie slyšení

Sluchový a rovnovážný analyzátor se skládá z části periferní a centrální. Periferní část je tvořena zevním, středním a vnitřním uchem a sluchově rovnovážným nervem. Centrální část je tvořena sluchovou a rovnovážnou dráhou a příslušnými centry.

Zevní ucho

Zevní ucho je tvořeno boltcem a zvukovodem. Podkladem boltce, jenž má svůj charakteristický reliéf, je elastická chrupavka. Zvukovod je esovitě zahnutá trubice oválného průřezu. Vnější ucho zachytí zvukovou vlnu, která projde přes zvukovod. Na konci zvukovodu je bubínek, který se vlivem procházejícího zvukového vlnění rozkmitá.

Střední ucho

Bubínek je oválnou blánou, předělující zevní a střední ucho. Kmitání bubínku se přenese přes všechny 3 sluchové kůstky až na třmínek, který je spojen s oválným okénkem. Oválné okénko se rozkmitá a tím rozechvěje perilymfu, následně toto vlnění rozkmitá endolymfu (Šándorová, 2003).

Vnitřní ucho

Vnitřní ucho je tvořeno dvěma labyrinty – **kostěným** (jedná se vlastně o komplex drobných dutinek v nitru spánkové kosti, tedy její nejtvrďší části – kosti skalní) a **blanitým**, který

je umístěn v labyrintu kostěném a je tvořen souborem dutin vystlaných epitelem. Blanitý labyrint tvoří hlemýžď (který zprostředkovává sluchové vjemy), polokruhové kanálky a dva váčky kulovitého tvaru – sakulus a utrikulus (zde se nalézají struktury určené ke vnímání rovnováhy a polohy hlavy v prostoru).

Blanitý labyrint je vyplněn tekutinou specifického objemu a koncentrace iontů zvanou **endolymfa**. Rozkmitaná endolymfa podráždí vychýlením vlásků buňky v Cortiho orgánu. Vláškové buňky převedou mechanické, kmitavé podráždění na bioelektrický impuls, který postupuje sluchovým nervem až do kůry mozkové, kde jej vnímáme jako zvukový vjem. Hovoříme o percepční funkci ucha (Šlapák, Floriánová, 1999).

1.2 Klasifikace sluchových vad

Sluchová vada je snížená nebo chybějící schopnost vnímat sluchové informace, je to snížení až ztráta výkonnosti sluchového analyzátoru. Některé případy ztráty sluchu jsou vratné lékařskou léčbou, mnohé vedou k trvalému postižení. Velmi závažným momentem je například věk, v němž ztráta sluchu vznikla, protože tento moment může ovlivnit osvojení si mluvené řeči.

Mnoho autorů a odborníků, zabývajících se problematikou sluchového postižení, konstatuje, že sluchová vada je trvalý stav, který se nezlepšuje. A naopak, sluchová vada má tendence se postupem věku zhoršovat.

V odborné literatuře je uváděna různá klasifikace sluchových vad. Nejčastěji bývají sluchové vady děleny podle:

1. velikosti sluchové ztráty
2. podle místa vzniku vady
3. podle doby vzniku sluchové vady

1.2.1 Dělení podle velikosti sluchové ztráty

Světová zdravotnická organizace (World Health Organization – WHO) v roce 1980 sestavila škálu sluchových poruch. Velikost sluchové poruchy je vyjádřena v decibelech (dB).

Nyní si objasníme některé pojmy, s nimiž se v oblasti problematiky sluchového postižení setkáváme a které ve výše uvedené tabulce mají svoje místo.

Lehká nedoslýchavost

Osobě s lehkou nedoslýchavostí nepřináší její postižení zásadní omezení v běžném životě. Jedinec je schopen komunikovat normálním způsobem. Určitý problém může přinést komunikace v příliš hlučném prostředí nebo šepot. Lidé s lehkou nedoslýchavostí mívají obtíže se slyšením a porozuměním mluveného slova v hovoru s několika osobami najednou, při sledování výkladu učitele ve škole, televizního programu, při návštěvě kina či divadelního představení.

Střední nedoslýchavost

Jedinec se střední nedoslýchavostí je schopen rozumět mluvené řeči maximálně do vzdálenosti 3 metry od svého ucha. Problémem můžou být špatné akustické podmínky, které jsou mnohem běžnější než vhodné akustické podmínky. Lidé se středně těžkou nedoslýchavostí

Tabulka 1.1: Klasifikace sluchových vad – škála stupňů sluchových poruch podle WHO

Velikost ztráty sluchu podle WHO	Název kategorie ztráty sluchu	Název kategorie podle vyhl. MPSV 284/1995
0–25 dB	normální sluch	
26–40 dB	lehká nedoslýchavost	lehká nedoslýchavost (již od 20 dB)
41–55 dB	střední nedoslýchavost	středně těžká nedoslýchavost
56–70 dB	středně těžké poškození sluchu	těžká nedoslýchavost
71–90 dB	těžké poškození sluchu	praktická hluchota
více než 90 dB, ale body v audiogramu i nad 1 kHz	velmi závažné poškození sluchu	úplná hluchota
v audiogramu nejsou žádné body nad 1 kHz	neslyšící	úplná hluchota

již potřebují mít sluchadla, která jim umožňují lépe porozumět hlasité řeči. Za nepříznivých a zhoršených akustických podmínek však může být tento sluchový vjem přijímán nepřesně nebo zkresleně, a tak dochází k přeslechům. Málokterý jedinec si v této situaci vyžádá zopakování mluveného sdělení a raději se distancuje od majoritní skupiny.

Těžká nedoslýchavost

Termín těžká nedoslýchavost se používá u jedinců, kteří jsou schopni, vzhledem k rozsahu zbytků sluchu, komunikovat mluvenou řečí do vzdálenosti jednoho metru od ucha. V běžném životě ovšem mezilidská komunikace probíhá dále, než je osobní zóna člověka, a proto uvedené postižení je charakterizováno jako závažné. V tomto případě je sluchová protetika nutností a tito lidé i s kompenzací sluchadly v prostředí, kde je hluk, se velmi špatně orientují a mluvené řeči nerozumí.

Velmi těžká nedoslýchavost

U velmi těžké nedoslýchavosti slyší postižený jedinec řeč jen z těsné blízkosti. Sluchové vjemy jsou ale změněny natolik, že zbývající sluch v žádném případě nestačí jedinci k tomu, aby mohl komunikovat běžným způsobem. Vysoce kvalitní sluchová protetika, která je indikována odborníky, umožňuje v akusticky vhodných podmínkách porozumět mluvenému slovu obvykle s pomocí dalšího prvku vnímání řeči – odezírání.

Zde, počínaje lehkou nedoslýchavostí na výše uvedené stupnici, je nutno zdůraznit problematiku vnímání mluvené řeči například při pohybové aktivitě v tělocvičně, kde při sportovním ruchu jedinec nerozumí a často neidentifikuje směr, případně zdroj zvuku.

Podobně je tomu v přírodním prostředí, kde provádíme další aktivity spojené s pohybem, ať již hry, turistiku anebo jízdu na kole a podobně; může dojít k obdobným komplikacím jako v prostředí sportovních hal a tělocvičen.

Hluchota

Hluchota je chybějící schopnost vnímat zvukové informace, je to nejzávažnější a nejtěžší stupeň poškození sluchu. Postižený jedinec v tomto případě není schopen komunikovat běžným způsobem. Hluchota má vliv na osvojování si mluvené řeči, která se nevyvíjí tak jako u osob slyšících, a jedinec je proto odkázán na příjem informací pomocí zraku. Ačkoliv digitalizace a nové sluchadlové technologie značně zvýšily úspěšnost sluchadlové protetiky, zprostředkovat sluch, vývoj a rozumění řeči v případě hluchoty umožňuje rehabilitace po chirurgickém zavedení kochleárního implantátu.

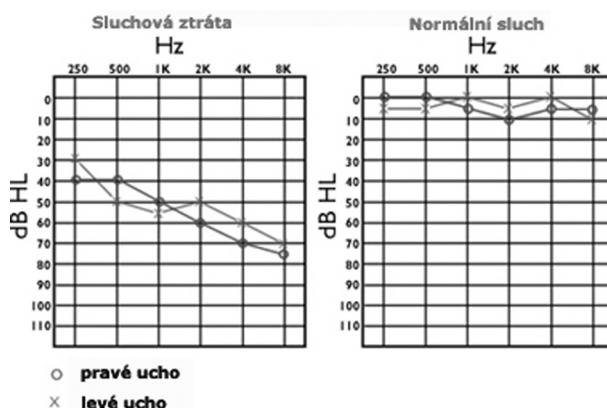
Hluchota se vyskytuje ve dvou formách: praktická nebo úplná. Pokud je jedinec stížen praktickou hluchou, sice určitě zvuky slyší, ale ne v takové míře, aby je mohl využívat při dorozumívání nebo při sluchové orientaci v prostoru. Člověk, u kterého je diagnostikována úplná hluchota, neslyší žádné zvuky ani při zesílení.

Ohluchlost

Ohluchlost je sluchová vada, jíž můžeme zařadit k termínu hluchota. Jedinec neslyší. Ovšem jeho možnosti komunikovat jsou jiné než u člověka, který se narodil s těžkým sluchovým postižením. Ohluchlost vznikla postlingválně, tedy po dokončení základního vývoje řeči. Řeč u ohluchlého člověka zůstává v jisté míře zachována, důležité je však naučit se a stále procvičovat odezírání, zvyšovat slovní kompetenci a rovněž navštěvovat logopeda, neboť u takto postiženého člověka může dojít bez korekce mluvené řeči postupně k nedostatečné výslovnosti.

Abychom mohli určit přinejmenším stupeň sluchového postižení, které nám může pomoci při prvotním setkání se žákem s poruchou sluchu, jenž má být zařazen do naší edukační práce, je vhodné, a snad i žádoucí, orientovat se v problematice. Vyčíst tedy z příslušného audiogramu prokazatelné, měřitelné údaje. Podotýkám, někdy nemusí záznam v grafu korespondovat například s mluvenou řečí, podle které zase můžeme odhadnout sluchový deficit.

Audiometrické vyšetření sluchové funkce je postup, pomocí kterého může lékař určit rozsah ztráty sluchu a podle zjištěného typu sluchového postižení může zčásti určit i jeho příčinu. Můžeme tedy rozlišit dva typy poruch sluchu. První typ je takzvaná převodní porucha, kdy je postiženo vedení zvuku do vnitřního ucha. Druhý typ se nazývá porucha percepční, kdy je problém ve středním uchu, popřípadě dále, až ve sluchovém nervu či v korovém systému sluchových drah.

Obrázek 1.1: Audiogram – postižení sluchu a normální stav sluchu

Popis a vysvětlení audiogramu a jeho značek

Audiogram je grafické znázornění stavu sluchu, tedy ukazuje náš akustický práh pro standardizované frekvence měřené přístrojem, který se nazývá audiometr. Zachycuje a zaznamenává do grafické podoby individuální práh sluchu jedince. Můžeme zde vidět dvě kolmo na sebe naléhající osy, z nichž vodorovná (osa Y) a její rovnoběžky znázorňují hlasitost – intenzitu udávanou v decibelech (dB), a osa vertikální (osa X), jež spolu se svými rovnoběžkami představuje frekvenci – na levé straně grafu jsou hluboké tóny a na pravé straně tóny vysoké. Hodnota frekvence se zapisuje označením Hz (Hertz). Měřené odpovědi, slyšené pravým uchem, se značí „O“ a levým uchem „X“. Vždy na průsečíku osy X a Y je zaznamenáno, v jaké frekvenci a jaké intenzity vygenerovaný zvuk byl. Při měření se každé ucho vyšetřuje zvlášť. Na základě někdy opakovaného měření hodnot sluchu se doporučí určitý typ protetiky – sluchadla.

dB (decibel) decibel je jednotka nejznámější svým použitím pro měření hladiny intenzity zvuku.

Hz (hertz) je jednotkou frekvence (kmitočtu).

1.2.2 Dělení sluchového postižení podle místa vzniku vady

Jak bylo naznačeno výše, diagnostikují se dva základní typy sluchového postižení, a to podle toho, ve které části sluchové dráhy se vada nachází. Patogeneticky rozeznáváme periferní a centrální poruchy sluchu. Periferní vznikají poškozením periferní části sluchového analyzátoru včetně periferního neuronu. Centrální složka nedoslýchavosti bývá přítomna v různé míře nejčastěji u presbykuzie, podílí se na špatném rozumnění řeči. Je zde složitější korekce sluchadly. Periferní sluchové vady mohou být čistě převodní nebo percepční (senzorineurální), případně kombinované. Zcela převažuje percepční nedoslýchavost, způsobená poškozením sensorických struktur hlemýžďe nebo vzácněji sluchového nervu.

1.2.2.1 Periferní nedoslýchavost

Převodní nedoslýchavost

Převodní nedoslýchavost je jedna z vad sluchu, která má častý výskyt. Nevede ovšem k úplné hluchotě. U převodní nedoslýchavosti nejsou poškozeny sluchové buňky. Převodní nedoslýchavost je zapříčiněna různými překážkami ve zvukovodu, například ušním mazem nebo jinou bariérou, třeba cizím tělesem. Další příčinou převodní nedoslýchavosti může být zúžení zvukovodu, v tomto případě se jedná o vývojovou vadu. Zánět nebo úraz může vést k perforaci bubínku, která také způsobí převodní nedoslýchavost. Zvuk přichází k sluchovým buňkám zeslabený a je kvalitativně nezměněn (Šlapák, Floriánová, 1999).

1.2.2.2 Percepční (senzorineurální) nedoslýchavost nebo hluchota

Percepční nedoslýchavost je vada, která může na rozdíl od vady převodní zapříčinit i úplnou hluchotu. Vzniká jako důsledek poškození vnitřního ucha nebo struktur sluchové dráhy. Percepční nedoslýchavost se dále dělí podle topiky léze na 3 skupiny – kochleární, periferní, retrokochleární a centrální. Příčinami percepční nedoslýchavosti mohou být také ototoxická antibiotika, jež mohou způsobit otravu vláskových buněk v Cortiho orgánu. Další příčinou percepční nedoslýchavosti můžou být nemoci matky v průběhu těhotenství. Typickým příkladem jsou zarděnky nebo toxoplazmóza. Při porodu může být dítě přidušeno, což může mít za následek poškození sluchu, neboť vnitřní ucho musí být neustále dostatečně zásobováno

kyslíkem. Různé úrazy hlavy nebo také zánět mozkových blan mohou způsobit percepční nedoslýchavost nebo úplnou hluchotu (Hrubý, 1998).

Specifickým, i když také častým problémem, je tzv. centrální nedoslýchavost či hluchota, jež je způsobena různorodými příčinami, které poškozují podkorový nebo korový systém sluchových drah. Příznaky těchto poruch jsou velice nesourodé a kvůli komplikovanému centrálnímu nervovému systému jsou také těžko přesně diagnostikovatelné. K diagnostikování centrální nedoslýchavosti je mnohdy zapotřebí opakovat vyšetření, která jsou velmi obtížná a náročná (Šlapák, Floriánová, 1999).

1.2.2.3 Smíšená nedoslýchavost (hluchota)

Smíšená nedoslýchavost nebo hluchota je kombinací převodního a percepčního postižení sluchu.

1.2.3 Dělení podle doby vzniku sluchové vady

Závažnější forma sluchové vady způsobuje deprivaci v oblasti zvukových podnětů a negativně ovlivňuje rozvoj řečových a komunikačních kompetencí dítěte. Nedostatek nebo úplné chybění sluchových podnětů má vliv na omezené získávání zkušeností a celkový rozvoj dítěte. Nejdůležitějším faktorem při diagnostice sluchových vad je doba, kdy k poškození došlo. V této souvislosti vymezujeme dvě období – prelingvální a postlingvální. To obecně znamená před nebo po ukončení fixace komunikačních kompetencí. Uvádí se, že komunikační schopnosti se fixují do 6. roku. Pokud tedy k narušení dojde do 6 let věku dítěte, významně se naruší psychický a sociální vývoj dítěte.

Podle doby vzniku můžeme diferencovat sluchové vady na vrozené a získané. Vrozené a získané vady mohou být převodní i percepční.

1.2.3.1 Vrozené vady sluchu

Vrozené vady sluchu vznikají v důsledku dědičnosti nebo působením exogenních faktorů, jako jsou infekční onemocnění matky během těhotenství nebo působení léků. Plod může být působením těchto vlivů poškozen a s vadou sluchu se dítě již narodí (Souralová, Langer, 2005).

1.2.3.2 Získané vady sluchu

Získané vady naopak vznikají až po narození člověka a z hlediska období vzniku vady ve vztahu k vývoji řeči se dělí na prelingvální a postlingvální vady.

Prelingvální sluchová vada vznikla před fixací řeči dítěte, tedy asi před šestým rokem života. Vznik prelingvální vady má zásadní vliv na vývoj řeči, která se v důsledku sluchové vady dále nevyvíjí a dítě zapomíná i dosud naučené řečové stereotypy.

Postlingvální sluchová vada vzniká po úplné fixaci řeči, tedy asi po šestém roce života. Příčinami vzniku postlingvální vady mohou být různé toxiny, jedy, poranění hlavy, nebo třeba také dlouhodobá silná hluková zátěž. Termín „postlingvální sluchové postižení“ podle Horákové (2006) zahrnuje všechny ty jedince, u kterých došlo k náhlé nebo postupně vznikající sluchové ztrátě po dokončení vývoje řeči. Tato definice zahrnuje sluchové ztráty jak u seniorů, tak i u mladých dospělých, u kterých, v důsledku nemoci nebo dalších traumat, došlo k narušení schopnosti slyšet.

Šándorová (2003) uvádí také jako jeden z typů získané vady sluchu stařeckou nedoslýchavost neboli *presbyakuzii*. Stařecká nedoslýchavost většinou postihuje lidi nad 60 let, v některých případech se však může začít projevovat již před 60. rokem života, zvláště u těch jedinců, kteří se pohybují v hlučném prostředí.

1.3 Shrnutí

Sluchové poruchy mohou být výsledkem organické a fyziologické malfunkce v kterékoli části sluchového analyzátoru, sluchové dráhy a sluchových korových center.

Převodní sluchové ztráty mají příčinu ve funkční poruše zvukovodu, ušního bubínku nebo středního ucha. Ve většině případů schopnost slyšet může být téměř plně obnovena léčbou, chirurgickými zákroky nebo sluchadly.

Senzorineurální kochleární ztráta sluchu je často spojena s úplnou ztrátou funkcí smyslových buněk (sluchové buňky) ve vnitřním uchu (kochlea). Postižení sluchu u dětí ve většině případů reprezentuje zničená kochlea. Senzorineurální sluchové ztráty nejsou principiálně léčitelné léky. Sluchové pomůcky a kochleární implantáty mohou umožnit dobré slyšení za jistých podmínek.

Postižení sluchových procesů a percepčních schopností často zůstává neodhalené až do doby, kdy se u dětí projeví narušený vývoj řeči.

1.4 Sluchové postižení jako pedagogickopsychologický aspekt

Sluch je pro člověka jeden z nejdůležitějších smyslů. Na základě sluchu vzniká řeč a tím i možnost dorozumívání. Sluchem je člověk informován o tom, co se děje v jeho okolí, přijímá signály pro svou bezpečnost. Sluch má význam jako instinktivně podložená citová vazba na okolní svět, která trvale ovlivňuje sociální jistotu a duševní zdraví.

Sluchové postižení představuje bariéru v komunikaci a následně se odráží do celého vývoje osobnosti. Mluva a sluch jsou při lidské komunikaci nejobvyklejšími nástroji. Důsledky těžkých postižení sluchu jsou pro člověka nejzávažnější a dle Sováka (1980) se odráží ve třech základních oblastech:

1. v oblasti poznávací – pocity, zvuky, představy
2. v oblasti vztahů k prostředí – sociální vztahy
3. v oblasti osobnosti – charakter, emotivní a volní sféra

Sluchové postižení je z psychologického hlediska podnětová deprivace, kdy se v souvislosti s absencí či nedostatečným vnímáním sluchových podnětů hůře nebo opožděně rozvíjí jazyk jakožto symbolický systém a s tím i verbální složka inteligence (Potměšil, 1999).

Sluchově postižené dítě je stejně inteligentní, stejně dychtivé poznávat svět jako každé jiné dítě. Na první pohled na něm také žádnou odlišnost nespátříme. A přece je zde přítomno něco, co způsobí, že toto dítě – a než se nadějeme dospělý člověk – bude vždycky jiné než ostatní. Jeho odlišnosti zabránit nemůžeme, i kdyby nám to třeba někdo sliboval. Můžeme však docílit, že ač bude jiné, nebude horší než ostatní! (Hrubý, 1999)

1.5 Vliv ztráty sluchu na možnosti komunikace

Na specifika komunikace s osobami prelingválně neslyšícími, nedoslýchavými, ohluchlými a osobami s kochleárním implantátem můžeme nahlížet z různých úhlů pohledu. Dorozumívání se slyšícím okolím patří k největším problémům jedinců s těžkým sluchovým postižením, neboť pro hlavní prostředek, čímž je mluvený jazyk, nejsou náležitě smyslově vybaveni. Při kontaktu se slyšícími lidmi jsou odkázáni především na vizuální příjem informací, což představuje především odezírání. Osoby nedoslýchavé nebo lidé s kochleárním implantátem mohou využít protetiky, a tedy mají lepší možnosti komunikace s intaktní populací. Lidé, kteří ztratili sluch v průběhu svého života, mohou využít psané formy jazyka, případně odezírání. Bezprostřední produkce mluvené formy jazyka (tedy řeči) za předpokladu logopedické intervence je zachována.

Výběr neoptimálnějšího způsobu komunikace je nepochybně závislý na několika atributech, které si na tomto místě bez vazby na pořadí vyjmenujeme:

- závažnost postižení sluchu
- sociokulturní prostředí
- inteligence
- vzdělání
- další osobnostní předpoklady (aktivita, schopnosti a dovednosti, vůle, píle a jiné)

U neslyšících lidí přebírá některé funkce do jisté míry zrak, a tak není divu, že je u nich objem a zaměření pohledů jiné než u lidí slyšících. Neslyšící lidé jsou zaměřeni na sledování optických jevů ve svém okolí a mají vypěstovaný postřeh. Vyruší je i sebemenší pohyb v jejich zorném poli. Neslyšící člověk se kolem sebe častěji rozhlíží. Nedostává totiž automaticky informace o dějích v prostředí tak, jak to slyšícímu člověku zprostředkovává sluch. Je tedy nucen neustále sledovat okolí zrakově, aby se ujistil, zda někdo do místnosti přišel nebo z ní vyšel, či zda se v okolí něco změnilo. Zatímco slyšící lidé se na sebe navzájem při rozhovoru dívají přibližně polovinu doby, kdy spolu mluví, u neslyšících lidí je objem vzájemných pohledů daleko vyšší, neboť vizuální kontakt je u nich základní podmínkou pro navázání a udržování rozhovoru. Při sledování mluvy zrakově (při odezírání) nejde o relaxovaný pohled, jaký je obvyklý u slyšících lidí. Odezírání je totiž velmi náročná činnost, vyžadující absolutní koncentraci pozornosti, proto je pohled při sledování mluvy upřený, což některým slyšícím lidem nebývá příjemné.

Slyšící lidé se domnívají, že se na neslyšícího člověka nemusí dívat, když ten mluví, protože oni jej slyší. Ve skutečnosti neslyšící člověk potřebuje, aby se na něj člověk slyšící také díval, neboť odvrácení pohledu druhé osoby vnímá jako nezájem o pokračování hovoru. Záměrné odvrácení pohledu je považováno za urážlivé odmítnutí kontaktu.

Neslyšící člověk se na druhého člověka dívá častěji i tehdy, když s ním nemluví. Musí „hlídat“ jeho projevy. Slyšící lidé totiž nejsou zvyklí člověka předem upozornit, že se chystají promluvit. Neslyšící lidé dávají před mluvením různé kontaktní signály, aby se na ně druhý člověk podíval. Mezi kontaktní signály patří i mávání rukou.

Hlavním a rozhodujícím komunikačním prostředkem člověka je artikulovaná řeč prostřednictvím naučených abstraktních znaků (slov), vznikajících na základě funkce druhé signální soustavy. Jde o komunikaci verbální, včetně její grafické podoby. Jedná se o schopnost, kterou u jiných živočišných druhů nenalzáme. Ovšem v každé sociální interakci se na přenosu

informace mezi jednotlivými účastníky podílí i komunikace neverbální. Neslyšící lidé, komunikující především znakovým jazykem, tyto komponenty sdělování vnímají (a nakonec i produkují) komplexně.

Odlišnost způsobu komunikace sluchově postižených lidí je nejpodstatnějším důsledkem sluchového postižení. Těžce sluchově postižení nemohou vnímat hlasitou mluvu sluchem, což se projeví také problémy při osvojování řeči (Horáková, 2006).

Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

Oficiálně uznané systémy dorozumívání českých neslyšících definuje zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, kde je novelou zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči, upraveno, že ve výchově a vzdělávání neslyšících existují různorodé komunikační systémy, které preferují různé styly komunikace.

Preferovaným komunikačním systémem těžce sluchově postižených a neslyšících osob je znakový jazyk. Tento znakový jazyk používají zejména prelingválně neslyšící lidé. Komunikace probíhá primárně v českém znakovém jazyce, jehož znaky se ovšem mohou lišit regionálně, generačně i individuálně, případně i podle sociálního okruhu, vzdělání i pohlaví uživatele.

Ostatní v zákoně vyjmenované komunikační systémy neslyšících vycházejí z českého jazyka. Jsou jimi znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny (tedy výrazná artikulace mluveného slova), písemný záznam mluvené řeči a daktylografika. Další komunikační systémy, které cituje uvedený zákon, slouží převážně osobám s duálním postižením.

Zmíněný zákon dává neslyšícím a hluchoslepým právo svobodně si z vyjmenovaných komunikačních systémů zvolit ten, který jim nejvíce vyhovuje, a využívat jej v běžném životě i v systému vzdělávání. Jejich volba musí být „v maximální možné míře respektována“ (zákon č. 384/2008 Sb.).

V současné době se osoby se sluchovým postižením, jejich rodiny a také vzdělávací instituce pro edukaci sluchově postižených, neslyšící v tlumočnických a sociálních záležitostech mohou opřít o rovněž o zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých. Je to zákon, který napomáhá lidem se sluchovým postižením a v kombinaci i se znakovým postižením v oblasti komunikace hluchoslepých osob. Svoji vahou přispívá i v oblasti sociálněprávní, v oblasti výchovy a vzdělávání i v dalších běžných životních situacích.

Tento zákon upravuje používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob jako jejich dorozumívacích prostředků.

Neslyšící a hluchoslepe osoby mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální možné míře respektována, tak aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.

1.5.1 Definice základních pojmů

Za neslyšící se pro účely tohoto zákona považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.

Za hluchoslepe se pro účely výše zmíněného zákona považují osoby se souběžným postižením sluchu a zraku různého stupně, typu a doby vzniku, u nichž rozsah a charakter sou-

běžného sluchového a zrakového postižení neumožňuje plnohodnotný rozvoj mluvené řeči, nebo neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí.

1.5.1.1 Komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob

Komunikačními systémy neslyšících a hluchoslepých osob se pro účely tohoto zákona z 8. 12. 2008 – 384/2008 Sb. rozumí český znakový jazyk a komunikační systémy vycházející z českého jazyka.

1.5.1.2 Český znakový jazyk

je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace.

Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní částí trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.

Český znakový jazyk může být využíván jako komunikační systém hluchoslepých osob v taktilní formě, která spočívá ve vnímání jeho výrazových prostředků prostřednictvím hmatu.

Komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob vycházející z českého jazyka

Komunikačními systémy neslyšících a hluchoslepých osob vycházejícími z českého jazyka jsou znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metoda Tadoma.

1.5.1.3 Znakovaná čeština

využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob, které ovládají český jazyk.

1.5.1.4 Prstová abeceda

využívá formalizovaných a ustálených postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou k zobrazování jednotlivých písmen české abecedy. Prstová abeceda je využívána zejména k odhláskování cizích slov, odborných termínů, případně dalších pojmů. Prstová abeceda v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob.

1.5.1.5 Vizualizace mluvené češtiny

je zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.

Písemný záznam mluvené řeči

Písemný záznam mluvené řeči představuje jeden z deseti komunikačních systémů, mezi nimiž si mohou neslyšící a hluchoslepé osoby vybírat podle své potřeby na základě zákona č. 384/2008. V řadě zemí představuje přepis mluvené řeči běžně nabízenou službu, ale v České republice zatím na tento způsob komunikace nejsou zvyklí ani sami neslyšící, natož organizátoři akcí, na kterých je třeba zajistit pro neslyšící nějakou formu tlumočení.

Přítom jde o poměrně prostou záležitost – mluvené slovo přepisuje přepisovatel/ka na počítači a záznam se ihned promítá na plátno, takže jej mohou sledovat všichni přítomní. V případě malé skupinky je možné propojit notebook písaře s notebooky neslyšících. Kromě technických předpokladů (počítač, projektor, plátno) vyžaduje přepis písaře ovládajícího rychlé psaní a seznámeného se základními pravidly přepisu.

Kapitola 2

Postižení sluchu a rovnováha

Rovnováha znamená schopnost udržovat polohu těla a jeho částí v prostoru. Závisí na stálé aferentaci ze somatosenzorického, vestibulárního a zrakového aparátu, na zpracování těchto informací v mozgovém kmeni, mozečku, bazálních gangliích a dalších. Dysfunkce jakékoliv z těchto oblastí nervového systému vede k poměrně specifické poruše rovnováhy, která je odlišitelná pečlivou anamnézou a klinickým vyšetřením.

Považujeme za významné zmínit se o některých problémech souvisejících s rovnovážným ústrojím právě u osob s postižením sluchu. Spojení s insuficiencí či absencí sluchového vjemu může vést k zásadním problémům v orientaci v prostoru u sluchově postižených osob, potažmo k problémům v koordinaci.

Ze své dlouholeté praxe uvádím: některé děti se sluchovým postižením v mateřské škole pro sluchově postižené se obávají vystoupit například na židličku, švédskou lavičku, nejdou po lavičce ani chůzí, pohybují se po ní pouze plazením. Tyto děti se při chůzi do schodů držely pevně zábradlí a chůzi dolů ze schodů odmítaly. Jestliže bylo nezbytné sejít po schodišti dolů, křečovitě se držely dospělé osoby. S přibývajícimi zkušenostmi se staly obtíže mírnějšími, až téměř vymizely. Přesto se děti i ve věku například šesti let, tedy předškoláci, přidržovaly zábradlí po celou dobu výstupu i sestupu po schodech.

Při pohybových aktivitách v odpoledním zaměstnání dětí nebo na dětských táborech bylo zjištěno, že některé děti nejsou schopny stát na jedné noze ani 5 vteřin, nedokážou jít po čáře nebo laně položené na zemi, nemohou jít pozpátku a ztrácejí orientaci i rovnováhu ve tmě.

V některých případech, zvláště u menších dětí či netrénovaných osob, mohou nastat subjektivní potíže s rovnováhou. Podobné problémy lze spatřit i u starších a výkonnostně dobrých sportovců při velké zátěži (lyžař – reprezentant při běhu na 1 500 m – osobní sdělení, květen 2011). A pro zajímavost můžeme porovnat dva těžce sluchově postižené sportovce, kteří provozovali atletickou disciplínu skok o tyči. Starší z nich, reprezentant České republiky na evropských a světových soutěžích neslyšících v desetiboji, sdělil, že při pohybu těla nahoru a nad laťkou vůbec neví, kde se nachází, i když má otevřené oči. Pohyb dělá intuitivně. Ostatní disciplíny desetiboje mu nečinily žádné potíže. Druhý atlet, mladší, také tyčkař, řekl, že oči musí mít otevřené a sledovat celé provedení skoku (tedy kontrolovat sebe, okolí, tyčku a samozřejmě i laťku, přechod přes laťku a dopad).

Uvedené problémy s rovnováhou však nejsou známy u velké části sluchově postižených dospělých či sluchově postižených dětí.

2.1 Poruchy rovnováhy související i s poruchami sluchu

Úkolem rovnovážného ústrojí je udržení relativní stálosti prostorového vnímání. Závrť je subjektivní pocit poruchy rovnováhy, doprovázený objektivní poruchou souhry postavení a pohybu v prostoru (úchytky a pády), vegetativními příznaky (nauzea, zvracení, změny tepové frekvence) a případně úzkostí.

Rozlišujeme závrať vestibulární a extravestibulární.

Vestibulární závrať je buď periferní z poškození labyrintu nebo n. VIII., nebo centrální, z poškození vestibulárních jader, drah a mozečku. Vyvolávají ji jednak specifictí činitelé,

tj. přetížení periferního vestibulárního ústrojí pohybem nebo nepřiměřeným gravitačním polem (stav beztlíže), jednak specifictí činitelé, kteří organicky (zánětem, nádorem, úrazem, toxiny, léky aj.) nebo funkčně poškozují periferní nebo centrální vestibulární ústrojí.

Extravestibulární závrať může být vyvolána poruchami očními a propriorecepce (propriorecepce je vnímání pohybů těla a jeho polohy). Závratě vyvolané poruchou oběhu metabolismu a intoxikacemi mohou mít sdruženou povahu předchozích kategorií. Se závratí nelze ztotožňovat nesprávné postavení nebo pohyb v prostoru v důsledku poruchy inervace a koordinace lokomočního aparátu. Se závratí bývají zaměňovány i mdlobné stavy.

Porucha periferního vestibulárního ústrojí je charakterizována harmonií jednotlivých příznaků, jako jsou nystagmus, pády, úchylky paží a vegetativní projevy. Závrať je rotační, méně časté je houpání, propadání a tah.

Centrální poruchu vestibulárního ústrojí charakterizuje disharmonie. Nejsou přísné závislosti mezi nystagmem a pády, chybí porucha sluchu, ale jsou jiné neurologické příznaky. Pocit opilosti je zpravidla důsledkem poruchy všech tří součástí rovnovážného smyslu a popřípadě kmene a mozečku.

Při rozboru závratí nás zajímá jejich povaha (otáčení, houpání, pocit pádu, slabosti), prodromy (nejistý počáteční příznak nemoci, předzvěst nemoci) závratí (tlak v uchu, bolest hlavy, tinnitus, nevolnost), vyvolávající činitelé (kouření, alkohol, poloha a pohyb, hluk a vibrace, optické vjemy), projev závratí (vrávorání, pády, úchylky paží, nystagmus), průvodní projevy (nedoslýchavost, tinnitus, vegetativní příznaky, neurologická symptomatologie, úzkost), trvání a intenzita závratí (epizodičnost, periodicita, záchvatovitost, kolísavost a závislost na změně polohy nebo směru pohybu).

Vertigo

Vertigo je nejčastěji způsobeno dysfunkcí periferního (labyrint vnitřního ucha, vestibulární nerv) či centrálního (vestibulární jádra mozkového kmene a jejich spoje) vestibulárního systému. Jedná se o subjektivně velmi nepříjemný prožitek.

Audiometrie, která byla zmíněna výše, slouží jako pomocné vyšetření, kdy objektivizuje poruchu sluchu, jejíž přítomnost svědčí pro periferní postižení.

Nyní zmíníme některá onemocnění ovlivňující rovnováhu u nejen sluchově postižených osob.

Podle Hybáška, Vokurky (2006) je lze rozdělit na:

- a) zánětlivé (např. záněty labyrintu, nervů, mozku).
- b) infekčně toxické – např. virózy (zánět průšňí žlázy, pásový opar, plané neštovice, zarděnky, spalničky, chřipka) a bakteriální s prvky způsobené infekce (syfilis, tyfus).

Hluk, otřesy

Jednou z příčin poruch rovnováhy může být i přetěžování sluchu přílišným hlukem, tlakem, pohybem a otřesy.

V některých případech může dojít k náhlé poruše rovnováhy, závratí, která se projevuje v rytmickém pohybu očních bulbů, kdy při určité poloze nebo změnou polohy lze tyto příznaky probudit z latentního stavu. Důležité je zjištění, zda se jedná o periferní (harmonický) vestibulární syndrom nebo o centrální (disharmonický) vestibulární syndrom.

Menierova choroba

Jako další onemocnění si můžeme zmínit Menierovu chorobu bez známé příčiny.

Tyto akutní záchvaty závratě se projevují silným a nepříjemným točením hlavy. Bývají spojovány s nedoslýchavostí a ušními šelesty. Velkou část nemocných sužuje během záchvatu i nevolnost až pocity vedoucí ke zvracení. Přidává se také pocit tlaku v uchu.

Délka i síla záchvatu mohou trvat pár minut, ale i hodiny. Po záchvatu se objeví vyčerpání, potíže obvykle úplně vymizí. Morbus Menière má buďto lehký průběh nebo v opačných případech vede až k nedoslýchavosti a onemocnění tinnitem. Nemocný těžce zvládá nejvíce závratě a strach z nich samotných. To může vést i k dalším problémům, jako je např. deprese nebo závratě psychicky podmíněné. K onemocnění zřejmě přispívá i stres, poruchy krevního oběhu a psychické faktory.

(GONG – Časopis sluchově postižených [online]. 2009: Diagnóza Morbus Menière, [cit. 2010-06-10]. Dostupný z WWW: <http://www.gong.cz/clanky.php?c=35>)

Tinnitus

Dalším problémem, který může ovlivnit jak sluchové, tak i rovnovážné ústrojí člověka, může být tinnitus. Příčiny tinnitu můžeme vidět v hluku, dopravních nehodách, násilí (rány do hlavy), kdy v těchto případech mohou vzniknout náhlé infekční poruchy sluchu a rovnováhy.

Exogenně toxické poruchy sluchu a rovnováhy

Alkohol, barbituráty a opiáty ve velkých dávkách intoxikují periferní i centrální části rovnovážného ústrojí. Po výrazné intoxikaci se objevují i sluchové přeludy. Hybášek, Vokurka (2006) dále uvádějí: „V současnosti se někdy setkáváme s ototoxickým působením určitých drog a léků. Některé látky působí současně na periferní a centrální část sluchového a rovnovážného ústrojí, případně další orgány, např. ledviny.“

2.2 Poruchy sluchu a rovnováhy vlivem vibrací

Jednou z dalších příčin poruch sluchu a rovnováhy jsou vibrace od strojů v různých profesích. Typická je práce se sbíječkou. Vibrace často spojujeme s hlukem. V oblasti hlavy mají vliv otřesy nejvíce na CNS, rovnovážný a sluchový aparát a při delším účinku jsou ztráty posunuty do nižších frekvencí. Příkladem akutního vibrotraumatu je otřes a pohmoždění labyrintu, které mají projevy akutního akustického traumatu až traumatu z exploze. Ovlivnění periferního a centrálního vestibulárního ústrojí a drah způsobuje závratě (Hybášek, Vokurka, 2006).

Dekompresní poranění vnitřního ucha

Poškození vnitřního ucha je důsledek poruchy krevního oběhu, poruchy ve výdeji, vstřebávání a tlacích endolymfy a perilymfy. Může také nastat při práci v kesonech a při potápění s dýchacím přístrojem.

Kinetózy

Příčiny jsou v opakovaném, většinou rytmickém, přímočarém nebo úhlovém pohybu se zrychlením nebo nízkofrekvenčním otřásáním. Objevuje se obvykle v dopravních prostředcích. Ženy a malé děti jsou rizikovější skupinou.

2.3 Závěr

Výše uvedené potíže s rovnovážným ústrojím mohou být zaznamenávány na celé škále, od nejtěžších až po velmi lehké, nepatrné. Část neslyšící populace neregistruje žádné problémy s rovnováhou. Tato skupina sluchově postižených se často zapojuje do mnoha sportovních soutěží nebo aktivit pro veřejnost – nesoutěžních. V další kapitole se budeme věnovat sportu sluchově postižených, ať již na soutěžní nebo na nesoutěžní bázi.

Kapitola 3

Historie sportu sluchově postižených

Lidé s různým stupněm sluchového postižení byli seznamováni s mnohými sportovními činnostmi pouhým pozorováním a sporadickým zapojováním se do aktivit majoritní skupiny. Potřeba setkávat se, sportovat, soutěžit a hrát si, hovořit mezi sebou o všem možném vedla sluchově postižené sportovce nejprve k pozvolnému setkávání, následně hraní některé z naučených pohybových nebo míčových her. Nutnost pohovořit si se sobě rovnými a potřeba sportovat, a tedy zapůjčovat či pronajímat si sportoviště, vedla tyto sluchově postižené sportovní nadšence k založení adekvátní sportovní organizace.

Před rokem 1924 se organizovaný a soutěžní sport u neslyšících netěšil velkému zájmu. Fakticky pro tuto handicapovanou mládež existovalo v jejich vlastních zemích málo organizací zabývajících se sportem a věcmi s ním spojenými, jmenovitě od roku 1910 v Německu, od roku 1913 ve Švédsku, 1918 ve Francii, 1920 ve Finsku, 1922 v Belgii a Dánsku a od roku 1923 v Norsku.

Byla snaha o vytvoření efektivní komunikace mezi těmito zeměmi. Myšlenka mezinárodních her neslyšících jakožto obdoba olympijských her pro neslyšící vznikla v roce 1924, jejím iniciátorem byl Francouz Eugène Rubens-Alcais.¹ Díky jeho přesvědčivé snaze se mu podařilo shromáždit šest oficiálních národních družstev na stadionu Pershing v Paříži: z Belgie, Francie, Velké Británie, Holandska, Polska, Československa, a co více, i polooficiální zástupce národů, které neměly v té době své národní organizace: z Maďarska, Itálie a Rumunska. Zástupci těchto devíti národů vytvořili prozatímní výbor, kde E. Rubens-Alcais zastával funkci prezidenta a pan Antoine Dresse² funkci sekretáře.

Tyto hry zahrnovaly atletiku, plavání, kopanou, střelbu a cyklistiku.

3.1 Světové hry neslyšících

Tyto hry jsou postaveny na tradici trvající mnoho desítek let. Jsou pořádány od roku 1924 pod záštitou Comité International des Sports des Sourds – CISS – Mezinárodní výbor sportu neslyšících. První letní světové hry se konaly v Paříži.

Pro dokreslení. První zimní světové hry byly uspořádány v roce 1949. Potřeba samostatných her pro neslyšící sportovce není jen evidentní v počtu účastníků. Neslyšící sportovci se liší od všech ostatních jejich zvláštními potřebami komunikace na hřišti, stejně jako v oblasti

¹ Eugène Rubens-Alcais (1884–1963) byl neslyšící sportovec, profesí automechanik, závodní cyklista, jenž je známý jako zakladatel mezinárodních her pro neslyšící. Jeho vzorem byl Pierre de Coubertin. Alcais jako významný člen francouzské komunity neslyšících vedl sportovní klub pro neslyšící a jeho vizí byly mezinárodní hry pro neslyšící. Alcais vedl pařížský sportovní klub pro neslyšící a založil francouzskou sportovní federaci neslyšících. Od založení (1924) vedl mezinárodní organizaci neslyšících (CISS) až do roku 1953.

² Antoine Dresse (1902–1998) pocházel z rodiny bankéřů a průmyslníků v belgickém Lutychu. Sdílel názory Rubense-Alcaise, stal se generálním tajemníkem CISS a tuto funkci zastával až do roku 1967. Byl významnou osobností neslyšících sportovců v Belgii. Jako aktivní závodník se zúčastnil roku 1928 letních světových her, kde získal medaile v atletice a na dalších hrách 8 medailí v tenise. Tito zakladatelé vytvořili a posilovali tradici sportu neslyšících a na této bázi vytvářeli u sportovců pocit identity v rámci celosvětového společenství neslyšících.

sociální interakce, která je důležitou součástí hry. V této době vznikaly národní organizace neslyšících se sportovním zaměřením. Tyto první světové hry zahrnovaly atletiku, plavání, kopanou, střelbu a cyklistiku.

3.2 Historie Mezinárodního sportovního výboru neslyšících

Díky mezinárodnímu nadšení vyvstala potřeba pořádat takové sportovní oslavy každé čtyři roky a uspořádat jejich organizaci. Tak vznikl Mezinárodní sportovní výbor neslyšících. V kavárně Café de la Porte Dorée, na 275. Avenue Dumesnil, poblíž Porte de Vincennes v Paříži, se dne 16. srpna 1934 sešli: Eugène Rubens-Alcais a A. Basscoul z Francie, A. Dresse a W. Dedecker z Belgie, reverend Vernon Jones z Velké Británie, G. M. Koudys a H. Nederlof z Holandska, A. de Szalay z Maďarska, R. de Marchi z Itálie, K. Wlostowski a J. Chrianawski z Polska, J. Říha³ z Československa. Zástupci těchto národů vytvořili prozatímní výbor, kde J. Rubens-Alcais zastával funkci prezidenta a A. Dresse funkci sekretáře. Pan E. Rubens-Alcais ze všeho nejdříve naléhal na vytvoření Mezinárodní sportovní federace pro hluchoněmé (termín „hluchoněmý“ se používal běžně).

Po konstruktivních jednáních bylo rozhodnuto o založení Mezinárodního sportovního výboru neslyšících; ve snaze o založení unie mezi všemi tehdejšími sportovními federacemi neslyšících zákonitě musel vzniknout výkonný výbor, složený převážně z výše uvedených osob. Během I. kongresu roku 1924 pořádaného v Bruselu byly jednoznačně potvrzeny statutární orgány CISS všemi zástupci evropských zemí, včetně Německa. Na II. letních světových hrách v Amsterdamu se konal rovněž druhý kongres a v roce 1929, kdy probíhal v Berlíně třetí kongres CISS, přijeli i zástupci skandinávských zemí. Zde se potvrdila organizace III. mezinárodních her neslyšících, které se konaly od 19. do 23. srpna 1931 a zúčastnilo se jich 15 národů, stejně jako zástupců patnácti států na IV. kongresu. Na těchto hrách bylo překonáno hodně rekordů, zejména v atletice a v plavání; registrace těchto rekordů byla úkolem komise pro světové rekordy, která byla zřízena během V. kongresu v Kodani v srpnu 1933.

Zajímavý byl vývoj znaku a samotné vlajky CISS. Výběrové řízení o oficiální vlajku bylo vyhlášeno VII. kongresem v Budapešti roku 1937. Vlajka CISS je barvy modré a zelené a byla inaugurována během zahajovacího ceremoniálu V. mezinárodních her neslyšících na olympijském stadionu ve Stockholmu v srpnu 1939. Současně bylo rozhodnuto o ustanovení technických komisí odpovědných za atletiku, plavání, kopanou, cyklistiku, tenis a střelbu. Další rozvoj CISS byl v roce 1939 pozastaven 2. světovou válkou. Teprve po roce 1946, na IX. kongresu v Paříži, byly obnoveny mezinárodní vztahy na sportovní bázi a dění Mezinárodních her pokračovalo. Na X. kongresu byl přijat návrh Rakušana H. Prochazky o ustanovení speciálního cyklu zinných her, které měly úspěšný debut roku 1949 v Seefeldu.

12. května 1951 ve spojitosti s XI. kongresem v Lausanne obdržel CISS oficiální přivítání do Mezinárodního olympijského výboru a byla mu vzdána čest kancléřem Otto Mayerem v olympijské Ville. Tento první kontakt se světovou organizací znamenal pro CISS velké vyznamenání.

Je zapotřebí uvést rok 1953, kdy XII. kongres rozhodl o několika zajímavých připomínkách týkajících se zajištění vývoje CISS a o spojení všech sportů pěstovaných na všech kontinentech světa. Díky tomu můžeme říci, že E. Rubens-Alcais završil vysoce humani-

³ Jaroslav Říha (1880–1952). Neslyšící člověk, který založil v roce 1922 první sportovní klub neslyšících v Praze a začal propagovat sport v celé Československé republice. Jaroslav Říha byl viceprezidentem CISS zvoleným v roce 1924 v Paříži a pracoval ve výboru CISS od r. 1924 do r. 1926. Byl to náš první neslyšící Čech, který se věnoval sportu neslyšících.

tární práci ve funkci výkonného prezidenta CISS. V průběhu tohoto kongresu byl za svoji dlouholetou práci pro sport neslyšících oceněn. Po smrti E. Rubens-Alcaise roku 1963 byly převezeny jeho ostatky na hřbitov Irvy poblíž Paříže.

15. června 1955 byl v Paříži Mezinárodní sportovní výbor neslyšících bezpodmínečně uznán Mezinárodním olympijským výborem jakožto mezinárodní federace s olympijským statutem. Současně se VII. letními hrami neslyšících, konanými 1957 v Miláně, XIV. kongres pozměnil kompozici některých článků stanov CISS tak, aby byly plně vyhovující a zároveň ve shodě s olympijským duchem. CISS se zavázal nepoužívat termín „olympijský“, neužívat ani pětikruhový znak během letních a zimních světových her neslyšících. Význam letních i zimních her neslyšících v té době neustále roste, sledovanost po celém světě je provázána stále s větším nadšením. Počet zemí, které se účastní těchto soutěží, vzrostl na číslo 33.

Podle rozhodnutí výkonného výboru IOC (MOV) z roku 1966 Mezinárodnímu sportovnímu výboru neslyšících CISS byl předán olympijský pohár, a to baronem de Coubertinem, jako ocenění za rozšíření myšlenky her a nezaujatý charakter a dále prominentní služby sportu či úspěšnou propagaci olympijského ducha.

Bronzová plaketa a diplom reprezentující olympijský výbor byly představeny v Lausanne 23. března 1968, kde se v tu dobu konal kongres CISS. Pod novým názvem se XI. letní světové hry konaly v Bělehradě v termínu 9.–16. srpna 1969.

Domníváme se, že Mezinárodní sportovní výbor neslyšících se tehdy dostával do plné expanze a skvěle rozvíjel svou aktivní činnost.

3.3 Proces vývoje her neslyšících

1924 Paříž – International Silent Games

První International Silent Games (I. mezinárodní tiché hry) se uskutečnily od 10. do 17. srpna 1924 v Paříži. Jejich zakladatel, pan Eugène Rubens-Alcais, neslyšící Francouz, zahájil společně s pěti významnými funkcionáři tyto První letní světové hry jako speciální verzi neslyšících lidí na úrovni olympijských her. První hry, známé jako The Silent (Tiché hry), v roce 1924, se uskutečnily jako první hry vůbec pro sportovce s postižením.

Soutěže byly stanoveny a uspořádány v následujících sportech. Fotbal, střelba, cyklistika, atletika, plavání, tenis. Rovněž byla zařazena gymnastika, ovšem jen jako ukázkový sport.

V této době se formuje Mezinárodní sportovní výbor neslyšících (CISS) a organizují se jeho první schůzky.

Počet zúčastněných týmů byl devět. Bylo přítomno 148 sluchově postižených sportovců, kteří přijeli z Belgie, Francie, Velké Británie, Maďarska, Itálie, Rumunska, Polska, Litvy a Holandska.

Například v cyklistice soutěžilo jen 7 sportovců ze 2 států, na fotbal se přihlásily pouze 3 týmy, a to z Francie, Velké Británie a Belgie.

V atletice v běhu na 1 500 m startovalo 8 mužů z pěti států Evropy. Čas vítěze byl 4:36,4 minuty. Ve skoku do výšky mužů soutěžilo 5 závodníků, kteří byli jen ze 2 zemí (Francie a Belgie). Výkon nejlepšího byl 158 cm, druhý i třetí shodně 145 cm a další 2 dosáhli výkonu 140 cm. Zajímavé jsou rovněž výkony v disku mužů, kde nejlepší výkon a současně světový rekord byl 25 metrů. Výkon závodníka na posledním místě startovního pole činil 17 metrů. Diskařů se zúčastnilo pouze 6.

V cyklistice soutěžilo jen 5 závodníků, kteří byli z Francie a Belgie. V tenise soutěžili pouze muži, kterých bylo přihlášeno jen 6.

Bylo rovněž pozoruhodné, že v soutěžích startovali pouze muži. Jedinou výjimkou byla žena, Holanďanka (Van der Heyden Hendrika Nicolini, nar. 1904), která byla přihlášena na plavání 100 m znak.

1928 Amsterdam

2. letní světové hry neslyšících (2. International Silent Games) byly zahájeny 18. srpna 1928 a zakončeny slavnostním ceremoniálem 26. srpna 1928.

Zúčastnilo se jich 212 sportovců z 10 států: Rakousko, Belgie, Československo, Francie, Německo, Velká Británie, Maďarsko, Holandsko, Polsko a Švýcarsko. Z České republiky odjelo reprezentovat 15 sportovců, kteří tvořili fotbalový tým. Tento tým získal stříbrnou medaili (1. Velká Británie, 2. Československo, 3. Holandsko a 4. Německo). V dalších sportech – atletice, cyklistice, skocích do vody, plavání a tenisu – českoslovenští reprezentanti nesoutěžili. Zajímavé je, že těchto letních světových her neslyšících se zúčastnilo již 13 žen, které soutěžily v tenise a plavání.

1931 Nürnberg

Tyto letní světové hry se uskutečnily od 19. srpna do 23. srpna 1931.

Třetích letních světových her neslyšících se zúčastnilo již 14 zemí a 316 sportovců. Z tohoto počtu přijelo na letní světové hry poprvé 220 účastníků a další sportovci (96) se zúčastnili opakovaně. Byli to však sportovci pouze z Evropy. Zastupovali tyto země: Rakousko, Belgie, Československo, Dánsko, Finsko, Francii, Německo, Velkou Británií, Maďarsko, Itálii, Holandsko, Norsko, Švédsko, Švýcarsko. Soutěžilo se v následujících sportech: atletika, skoky do vody, tenis, plavání, střelba, fotbal a cyklistika.

Českoslovenští reprezentanti opět získali bronzovou medaili ve fotbale. Zde měli 5 soupeřů: Německo a Rakousko – na 1. a 2. místech a za našimi sportovci byli fotbalisté z Francie, Holandska a Velké Británie. Další sportů se českoslovenští reprezentanti nezúčastnili.

Za povšimnutí stojí nárůst počtu zúčastněných žen, a to zejména v atletice a plavání, ovšem jejich výkony nebyly nijak kvalitní. Například u skoku do výšky byl zaznamenán výkon 115 cm na zlatou medaili, kdy pro srovnání na olympijských hrách v roce 1932 v Los Angeles byl nejlepší výkon 165 cm. Skok do dálky žen měl na prvním místě hodnotu 393 cm.

1935 Londýn

Letní světové hry se uskutečnily od 17. srpna do 24. srpna 1935. Čtvrtých letních světových her se zúčastnilo 12 zemí a 221 sportovců, z nichž 88 na minulých letních světových hrách v Nürnbergu. Zúčastnily se následující státy: Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Velká Británie, Maďarsko, Holandsko, Norsko, Švédsko, USA. Nezúčastnilo se Československo, ale poprvé přijeli sportovci z USA.

V Londýně probíhalo zasedání Mezinárodního sportovního výboru neslyšících.

Soutěže se uskutečnily v následujících sportech: atletika, cyklistika, skoky do vody, fotbal, plavání a tenis. Ženy se nezúčastnily skoků do vody, plavání a cyklistiky. Některé výsledky z atletiky žen: na první místo ve skoku vysokém stačil výkon 129 cm, na druhé 127 cm a na třetí 124 cm. V dále žen byly výkony následující: první místo 440 cm, druhé místo 431 cm, na třetí místo dostačoval výkon jen 418 cm.

1939 Stockholm

Letní světové hry ve Stockholmu, v pořadí konání již páté, byly zahájeny 24. srpna a závěrečný ceremoniál proběhl 27. srpna 1939. Československo se opětovně nezúčastnilo. Do Stockholmu přijelo 250 sportovců z 13 států, z nichž 170 se zúčastnilo poprvé a 70 sportovců již na letních světových hrách bylo přítomno například v roce 1935 v Londýně. Soutěže probíhaly v těchto disciplínách: atletika, cyklistika, skoky do vody, střelba, fotbal a plavání. Některé výsledky – znovu ze skoku vysokého žen: 1. místo 135 cm, na druhém a třetím místě bylo dosaženo shodného výkonu 130 cm. Na těchto hrách byl zaštiťující výbor CISS poctěn přítomností královské osobnosti v podobě prince Gustava Adolfa ze Švédska.

3.3.1 Přerušení konání letních světových her neslyšících

Desetiletá doba, která dělila páté a šesté letní světové hry neslyšících, byla zapříčiněna průběhem II. světové války. Další následovaly až v roce 1949.

1949 Kodaň

VI. letní světové hry neslyšících se konaly od 12. do 16. srpna 1949 v Dánsku. Zahajovací ceremoniál byl stanoven na 12. srpna a závěrečný na 18. srpna. Na soutěžích letních světových her bylo přítomno 391 sportovců ze 14 států, kteří bojovali o medaile v následujících sportech: atletika, basketbal, cyklistika, skoky do vody, fotbal, střelba, plavání a tenis.

Země, které se zúčastnily letních světových her neslyšících: Rakousko, Belgie, Československo, Dánsko, Finsko, Francie, Velká Británie, Itálie, Holandsko, Norsko, Švédsko, Švýcarsko, USA, Jugoslávie.

Můžeme zaznamenat, že příprava na letní světové hry neslyšících byla obecně kvalitnější, sportovci zlepšovali své výkony. Například ve skoku vysokém žen, kde soutěžilo 7 závodnic, je uveden nejlepší výkon 142 cm. Norka Birgit Marie Raffos odjíždí nejen jako vítězka letních světových her, ale i jako světová rekordmanka. Na místě druhém byl výkon 135 cm a na 3. i 4. shodně 130 cm.

Ve vodním pólu soutěžily pouze dva týmy, a to Dánsko a Švédsko. V basketbalu také jen dva týmy, z nichž Belgie porazila Švýcarsko. Fotbal rovněž nebyl velmi početně obsazen, zúčastnily se jen čtyři týmy, z nichž si vítězství odnesli hráči Velké Británie před Belgií a Itálií. Ve skocích do vody bojovali o vítězství pouze dva sportovci, z nichž lepší bodový zisk měl Christensen z Dánska. V cyklistice se jelo kritérium na 11 kol (1 kolo 8,8 km). Na start nastoupilo 8 mužů, zvítězil Thomas Norman Clarke z Velké Británie. Pro dokreslení výkonnosti uvedeme výsledek skoku do dálky mužů – výkon 6,54 m Bror-Erik Södergǎ z Finska. Soutěžilo 8 mužů, z nichž osmý podal výkon 6,07 m. Českoslovenští sportovci se soutěží v atletice nezúčastnili.

3.3.2 První zimní světové hry neslyšících

V roce 1949, přesněji 26.–30. ledna, se konaly zimní světové hry neslyšících. Pořadatelem bylo rakouské město Seefeld. Těchto závodů se zúčastnilo 33 sportovců z pěti států (Rakouska, Československa, Finska, Švédska, Švýcarska). Soutěže probíhaly v alpském (sjezd, slalom a kombinace) a klasickém lyžování (4 × 10 km a závod na 16 km). Mezi zúčastněnými sportovci nebyla žádná žena. Naši reprezentanti, kteří soutěžili v kombinaci (jeden závodník) a ve štafetě 4 × 10 km a v běhu na 16 km, se umístili na konci startovního pole.

Brusel 1953

V pořadí již VII. letní světové hry neslyšících se konaly v termínu 15.–19. srpna 1953 v Belgii za účasti šestnácti uvedených zemí (Austrálie, Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Velká Británie, Itálie, Holandsko, Norsko, Švédsko, Švýcarsko, Spojené státy americké, Jugoslávie). Soutěže probíhaly v 7 sportech – atletika, cyklistika, skoky do vody, fotbal, střelba (malorážka na 50 m 3 × 20 a 100 m 3 × 10), plavání a tenis. V atletice, plavání i tenise soutěžily také ženy. V uvedených sportovních odvětvích soutěžilo 473 závodníků a bylo předáno 52 sad medailí. Tehdejší Československo se opětovně těchto letních světových her nezúčastnilo.

Oslo 1953

V pořadí teprve II. mezinárodní zimní světové hry neslyšících obsahovaly šest sportovních disciplín: alpské lyžování, klasické lyžování, severská kombinace a skoky na lyžích. Zúčastnilo se 44 sportovců ze šesti zemí (Rakouska, Finska, Německa, Norska, Švédska Jugoslávie).

3.4 Zajímavosti

Srovnání

První zimní hry, které se konaly v rakouském Seefeldu v roce 1949, probíhaly za účasti 33 sportovců z 5 zemí. A pro srovnání: roku 2007 na 16. zimní deaflympiádě v Salt Lake City soutěžilo již 298 sportovců z 23 zemí.

Rubens-Alcais

Eugène Rubens-Alcais, jak je zmíněno dříve, zakládající předseda CISS, se vzdal své funkce a jako prezident po 12. kongresu (po téměř 30 letech řídicí práce) odstoupil.

Separace letních a zimních světových her

Uvedený rok 1953 se rovněž stal mezníkem souběžného konání letních i zimních světových her neslyšících. Bylo to poslední období, které se vyznačovalo pořádáním letních i zimních světových her neslyšících.

Oslavy sportu neslyšících

Rok 1974 byl věnován k oslavám 50. výročí úspěšných aktivit a služeb pro sport neslyšících lidí na celém světě. Oslavy se konaly v Paříži, kde se uskutečnily mimořádné soutěže neslyšících a velké množství institucí vyjádřilo tehdejší CISS svoje uznání.

Muzeum CISS

Italská federace neslyšících sportovců poskytla prostory na Via Gregorio v Římě – pro zřízení muzea CISS. Na tato místa přijíždějí návštěvníci z celého světa, aby zde mohli spatřit stopy dějin CISS.

Panamerické hry

V listopadu 1974 se ve Venezuele konala první regionální mimoevropská soutěž panamerické hry za účasti 300 neslyšících sportovců z 11 amerických národů. Soutěžilo se v atletice, fotbale, stolním tenisu, plavání a volejbalu.

Účast San Antonia Samaranche

14. letních her roku 1981 v Kölnu se poprvé v historii zúčastnil prezident Mezinárodního olympijského výboru Juan Antonio Samaranch, který sledoval i zahajovací ceremoniál a úvodní disciplíny. XXV. kongres v Kölnu většinou delegátů rozhodl, že jediným oficiálním jazykem pro korespondenci v CISS bude angličtina a samozřejmě jazyk znakový, a to v osobním a konferenčním kontaktu.

Kontinualita letních i zimních světových her neslyšících nebyla, až na minulou zimní deaflympiádu, narušena. Počty soutěžících narůstaly a zároveň se zvýšily výkony sportovců. Organizování světových her a posléze deaflympijských her vyžadovalo kvalitní podmínky sportovišť, špičkovou organizaci a také další zázemí, kapacitu ubytování, možnosti stravování, kanceláře pro pořadatele, ordinace pro lékaře, zázemí pro rozhodčí a další.

3.5 2001 – etapa novodobých her – deaflympiád

19. letní deaflympijské hry se konaly od 22. července do 1. srpna 2001 v Římě za účasti 67 zemí celého světa. Na těchto deaflympijských hrách soutěžilo 2 208 sportovců ve 14 sportech.

Se schválením Mezinárodního olympijského výboru pro změnu názvu „Světové hry pro neslyšící“ na „Deaflympics“ v květnu 2001. Řím byl tedy prvním hostitelem letní deaflympiády.

Taipei 2009

Taipei, největší město Tchaj-wanu, bylo vybráno, aby se v roli hostitele ujalo pořadatelství 21. letních deaflympijských her. Je to první deaflympiáda, která se uskutečňuje v Asii. Město Taipei vyvinulo obrovské úsilí při rekonstrukcích sportovišť, aby odpovídala parametrům a požadavkům.

DEAFLYMPICS
TAIPEI 2009

Deaflympijské hry v Taipei začaly slavnostním ceremoniálem 5. září 2009 a zakončení proběhlo 15. září 2009. Her se zúčastnilo 77 států s 2 493 sportovci, z nichž 979 bylo na deaflympiádě opakovaně.

Tabulka 3.1: Přehled světových her neslyšících – deaflympijských her

	letní deaflympijské hry	zimní deaflympijské hry
1924	Paříž, Francie	
1928	Amsterdam, Nizozemí	
1931	Norimberk, Německo	
1935	Londýn, Velká Británie	
1939	Stockholm, Švédsko	
1949	Kodaň, Dánsko	Seefeld, Rakousko
1953	Brusel, Belgie	Oslo, Norsko
1955		Oberammergrau, Německo
1957	Milán, Itálie	
1959		Montana, Švýcarsko
1961	Helsinky, Finsko	
1963		Åre, Švédsko
1965	Washington DC, USA	
1967		Berchtesgaden, Německo
1969	Bělehrad, Jugoslávie	
1971		Adelboden, Švýcarsko
1973	Malmö, Švédsko	
1975		Lake Placid, USA
1977	Bukurešť, Rumunsko	
1979		Meribel, Francie
1981	Kolín, Německo	
1983		Madonna di Campiglio, Itálie
1985	Los Angeles, USA	
1987		Oslo, Norsko
1989	Christchurch, Nový Zéland	
1991		Banff, Kanada
1993	Sofia, Bulharsko	
1995		Ylläs, Finsko
1997	Kodaň, Dánsko	
1999		Davos, Švýcarsko
2001	Řím, Itálie	
2003		Sundsvall, Švédsko
2005	Melbourne, Austrálie	
2007		Salt Lake City, USA
2009	Tchaj-wan, Čína	
2011	zrušeno	Vysoké Tatry, Slovensko
2013	Sofia, Bulharsko	

Soutěžilo se ve 20 sportech: atletika, badminton, basketbal, plážový volejbal, bowling, silniční cyklistika, fotbal, házená, judo, karate, orientační běh, střelba, plavání, stolní tenis, taekwondo, tenis, volejbal, vodní pólo, zápas ve volném stylu a zápas řecko-římský. 3 sporty – judo, karate a taekwondo – byly do programu deaflympijských her zařazeny nově.

Sportovec Gabor Mathe z Maďarska obdržel 5 000 dolarů jako ocenění Fair Play Award od firmy Widex v tenisu.

Česká republika se zúčastnila s přísným postupem podle klíče a stanov vybranými 15 reprezentanty a jejich doprovody. Na těchto deaflympijských hrách Česká republika kromě stříbrné medaile Pavla Pastrnka v cyklistice vybojovala další čtvrté místo v individuálním závodu.

Deaflympiáda 2013

Deaflympiáda 2013 se bude konat v bulharské Sofii. Bulharsko bylo jako pořadatelská země letní deaflympiády potvrzeno výborem ICSD. Prezident ICSD Craig Crowley věří, že organizace Mezinárodního sportovního výboru neslyšících bude perfektní a že hry přinesou všem radost, spoustu zážitků a splnění mnoha sportovních snů. Věřící, že deaflympiáda bude úspěšná a všichni budou spokojeni. Organizační výbor se setkal s hlavními rozhodčími sportů zařazených do programu deaflympiády. Byly dokončeny úpravy sportovišť a vytištěny plakáty a mapky (<http://www.deaflympics.com/games/calendar.asp>).

3.5.1 Zimní deaflympijské hry

Seefeld 1949

První zimní světové hry neslyšících, jak již bylo zmíněno, konaly v rakouském Seefeldu v roce 1949, za účasti 33 sportovců z 5 zemí, položily principy ke kontinuální organizaci her dalších, i když došlo k několika zásadním transformacím.

Sporty na Prvních zimních světových hrách pro neslyšící byly následující: alpské lyžování (sjezd, slalom a kombinace), klasické lyžování (4 × 10 km a 16 km), kombinace a skoky. Závodili pouze muži.

Státy, které se se svými sportovci zapojily do soutěží zimních světových her: Rakousko, Finsko, Švédsko, Švýcarsko a Československo.

Československo reprezentovali běžci (Brožík J., Saumar Z., Bolczek V. a Věstenický E., kteří se ve štafetě umístili na 5. místě. Závodník Josef Brožík soutěžil také v alpském lyžování, konkrétně v kombinaci, kde obsadil 7. místo.

Některé výsledky

Seefeld 1949, 29. leden, alpské lyžování – kombinace – muži

Rank	Athlete	Nation
1	GENTON Raymond	SUI
2	BOSIO Helmut	AUT
3	WOLF Franz	AUT
4	BÜHLER Arnold	SUI
5	ANGERMAIR Max	AUT
6	KASPAR Christl	AUT
7	BROŽIK Josef	TCH
8	ROHRER Fernand	SUI

Štafeta 4 × 10 km – muži, 29. leden

Rank	Athlete	Nation	Time
1	HALLGREN Torsten SILLREN Helge LINDMAN Oskar BÄCKMAN Sven	SWE	2:57:10
2	LEIKAS Pauli IKOLA Sulo Matias HANTUNEN Paavo LEHTOLA Antero	FIN	3:07:15
3	LACKNER Franz PECH Franz WIDER Walter WOLF Franz	AUT	3:42:25
4	BUNDI Alfons HOMBERGER Walter ROHRER Fernand BÜHLER Arnold	SUI	3:51:50
5	BROZIK Josef SAUMAR Zdenek BOLZEK Vladimír VESTENICKY Eman	TCH	4:16:15

Oslo 1953

Zimní světové hry neslyšících

Oslo, hlavní a největší město Norska, bylo také město pořadatele zimních světových her neslyšících v roce 1953. Z organizačních a dalších důvodů byl tento termín posledním, v němž se ve stejný rok uskutečnily jak letní, tak zimní světové hry neslyšících.

Her se zúčastnilo 44 sportovců, z nichž 15 již bojovalo na Prvních zimních hrách pro neslyšící. Ke slavnostnímu zahajovacímu ceremoniálu 20. února 1953 nastoupili sportovci těchto zemí: Rakouska, Finska, Německa, Norska, Švédska a Jugoslávie. Zimní hry byly zakončeny 24. února 1949.

Na II. zimních světových hrách pro neslyšící byly zařazeny sporty: alpské lyžování (sjezd, slalom mužů i žen, kombinace) klasické lyžování (15 km, 30 km, 3 × 10 km) a skoky.

Obrázek 3.1: Logo zimních světových her neslyšících – Oslo roku 1953

22. 2. 1949, zajímavá výsledková listina, všichni závodníci z jednoho státu

Rank	Athlete	Nation
1	MOON Ola	NOR
2	SIKKO Per	NOR
3	GJREN Finn Olav	NOR
4	LŘVSKEID Gunnar	NOR
5	BYVOLD Per Harry	NOR
6	DAMMEN Brynjulf	NOR
7	ANDRESEN Erik	NOR

Zimní deaflympiáda 2011 byla naplánována a organizátory potvrzována do posledních okamžiků před zahájením. Měla se uskutečnit na Slovensku v Jasné a na Štrbském Plese. Někteří sportovci se do střediska v Jasné již dostavili, ale 3 dny před samotným zahájením byla XVII. zimní deaflympiáda zrušena. Stalo se tak poprvé v dění těchto světových soutěží neslyšících.

3.6 Mistrovství Evropy neslyšících (ME)

Evropské soutěže se datují od roku 1967. Mistrovské soutěže neslyšících byly organizovány pod garancí Comite International des sports (CISS) nebo Comité International des Sports des Sourds.

V této době, kdy evropská mistrovství byla stále pod záštitou CISS, protože jejich úkolem bylo prosazování sportu neslyšících ve světě, pořadatelé nebyli schopni organizovat mistrovství Evropy na pravidelných základech.

Země, které byly členy CISS, mohly být jednak jako pořadatelské, anebo se bez problémů zúčastňovat mistrovství Evropy. V této době se konalo 6–10 mistrovství Evropy ročně, potíže však byly v materiálním zajištění, a díky uvedené skutečnosti evropské země nemohly tyto soutěže nadále finančně zajišťovat.

Z tohoto důvodu se některé evropské státy (Belgie, Nizozemsko, Francie a Německo) chopily iniciativy a vytvořily evropskou sportovní federaci (výše zmíněné EDSO), která měla za úkol poskytnout zázemí pro uspořádání regulérního evropského mistrovství. Zástupci čtyř iniciativních zemí se setkali a stanovili podmínky, program a pravidla Evropské federace neslyšících sportovců (EDSO).

Přípravný výbor sestával z následujících členů: Karl Kunze (Německo), Josef Wermuth (Francie), Henrik J. de Haas (Holandsko), Roland Haythornthwaite (Velká Británie) a Bondewijn de Rose (Belgie).

Zakládající schůzka se konala v Madonně di Campiglio v Itálii. V té době se však zatím nepřipojily státy východního bloku.

Roku 1981 se konalo druhé významné setkání evropských sportovních organizací neslyšících. Zde byly stanoveny konkrétní úkoly a cíle.

Dne 7. července 1983 byla v Antibes ve Francii formálně založena organizace neslyšících pod názvem Evropská sportovní organizace neslyšících (European Deaf Sport Organization –

EDSO). Zakládajících států bylo devět. Prvním prezidentem EDSO byl zvolen Hendrik Jenny de Haas z Holandska.

Každá evropská země, která byla členem CISS, byla současně i členem EDSO a měla právo účastnit se všech evropských mistrovství pořádaných EDSO. Od roku 1983 se koná zhruba 5 až 7 mistrovství Evropy ročně.

Místa konání a termíny se na kongresech EDSO určují daleko dopředu. Mistrovství Evropy jsou od založení EDSO systematicky plánována, aby byla dostatečně finančně kryta. Jedná se vždy o 4leté cykly, tak aby se uskutečnily v mezidobí letních či zimních deaflympiád. Děje se tak proto, že se sportovci soustředí v přípravě na jeden stěžejní závod ročně. V kolektivních sportech (fotbal, basketbal, volejbal) jsou nutné kvalifikační zápasy.

Nyní je v EDSO zapojeno 43 zemí s přibližně 59 000 sportovci, kteří jsou registrováni v asi 650 sportovních klubech v Evropě.

Na 9. kongresu EDSO ve Vilniusu v roce 1998 byly evropské soutěže EDSO rozšířeny o lední hokej, halovou atletiku, halovou kopanou. V současné době je to tedy 26 sportů, v nichž se evropské soutěže organizují. Jeden zástupce z organizačního výboru EDSO má zodpovědnost za organizační management a dva techničtí zástupci za technické záležitosti a zajištění soutěží.

EDSO je oficiálním pořadatelem mistrovství Evropy (ME) v následujících sportech:

Atletika, badminton, basketbal, beach volejbal, bowling, přespolní běh, silniční a dráhová cyklistika, fotbal, futsal, házená, halová atletika, judo (karate a taekwondo), horská kola, kuželky, orientační běh, střelba, plavání, stolní tenis, tenis, volejbal, vodní pólo, zápas.

Alpské lyžování, severské (klasické) lyžování, lední hokej a snowboard.

Šachový sport má svá mistrovství Evropy pod svou vlastní šachovou federací.

Při každém ME probíhá kongres, který rozhoduje a schvaluje mimo jiné i to, které nové sporty se zařadí do programu ME. V r. 1996 byly schváleny další sporty – judo a karate. Na ME se sportovní soutěž vypíše tehdy, pokud se daný sport provozuje a zúčastní se jej závodníci z více než 5 zemí. Na kongresu byly například v minulosti odmítnuty tyto sporty: horská kola, malá kopaná, lukostřelba. ME pro horská kola bylo poprvé oficiálně vypsáno v roce 2008 v italské Veroně.

Zvláštěností je soutěž v kuželnkách, kdy se nekoná ME, ale „Internationals Sports“, což jsou turnaje a závody pořádané pod patronátem EDSO. Na kongresu v Moskvě 2012 byl kuželkářský sport schválen a zakomponován do programu ME. V roce 2014 bude uskutečněno první ME v tomto sportu.

V červnu 2012 se konal již 16. kongres EDSO v Moskvě. V srpnu 2012 bylo uspořádáno v polském Bydhošti první mistrovství Evropy juniorů v atletice, kterého se zúčastnili dva naši mladí sportovci.

Od roku 2008 pracuje v organizačním výboru EDSO také zástupce České republiky Mgr. Ota Panský.

3.7 Podmínky světových soutěží a organizační statut

Sportovní duch je oslavou lidského vědomí, těla a mysli a charakterizují jej tyto hodnoty: etické chování, fair play a čestnost, zdraví, skvělé výkony, povaha člověka a jeho vzdělání, radost, týmová práce, odhodlání a výdrž, úcta k pravidlům a zákonům, úcta k sobě samému a dalším sportovcům, odvaha a solidarita.

ICSD (Mezinárodní výbor sportu neslyšících) zaštiťuje olympijské sportovní prostředí neslyšícím borečům a jeho vlastním mottem je „Rovnost na sportovním poli“. Na letních

a zimních deaflympiádách, světových šampionátech a dalších závodech pod patronací ICSD mohou zápolit jen sportovci neslyšící nebo nedoslýchaví.

Těmito směrnicemi se řídí plnoprávní členové ICSD, přidružení členové i regionální konfederace na sportovních akcích mezinárodní úrovně.

3.7.1 Směrnice pro způsobilost sportovců

Na letních i zimních deaflympiádách se scházejí neslyšící sportovci ze všech sdružených národních svazů. Kdo chce nastoupit na deaflympiádu nebo jiných závodech pod patronací ICSD, musí splňovat následující požadavky.

- Sportovec musí být neslyšící, což se definuje jako ztráta alespoň 55 dB na lepším uchu (test na tři čisté tóny o frekvencích 500, 1 000 a 2 000 hertzů a vodivosti vzduchu podle normy ISO 1969).
- Musí být členem sdruženého národního svazu a občanem státu tohoto svazu.

Závodníkům se přísně zakazuje používat při závodě protetiku – sluchadla i kochleární implantáty.

3.7.2 Prokázání ztráty sluchu

Hluchota je definována jako ztráta sluchu alespoň 55 dB na lepším uchu (test na tři čisté tóny o frekvencích 500, 1 000 a 2 000 hertzů a vodivosti vzduchu podle normy ISO z r. 1969). Zvláštní důraz se klade na prozkoumání sluchu při intenzitě 55–65 dB.

Každý národní sportovní svaz nese plnou zodpovědnost za kvalitu sluchu svých sportovců. Při kontrolních zkouškách by měl každý sportovec používat audiogram ICSD.

Všechny formuláře se vyplňují pravdivě. Za pravdivost a platnost formulářů ručí národní svaz neslyšících sportovců.

Před závody se všechny audiogramy posílají přímo do kanceláře ICSD. Poté se ukládají do databáze ICSD. Audiogramy SE pak dostávají do rukou odborníkům na vyšetření sluchu z řad ICSD, kteří vše kontrolují. Expert audiogramy, které zkontroloval a schválil, označí. Na schválených audiogramech se k nim připojuje poznámka „NDSF“, což značí „NATIONAL SPORT DEAF FEDERATION“ (zkratka Národního svazu České republiky je ČSNS), čímž je zřejmé, že audiogram je již prověřen na národní úrovni. V případě, že sportovec úspěšně projde autorizovanou kontrolou audiogramu ze strany ICSD, připojuje se poznámka „ICSD“, což znamená, že již nebude (dle současných směrnic) znovu kontrolován. ICSD kontroly audiogramů bývají prováděny na deaflympiádách a na některých velkých mistrovstvích.

Příslušné zemi se posílá kopie seznamu všech sportovců, kteří za ten který stát figurují v databázi ICSD.

Na přihláškách k deaflympiádám, mistrovstvím světa a Evropy i dalším závodům je jedno místo ve formuláři vyhrazeno pro identifikační číslo (= ID Number) v databázi ICSD. Pokud je zkoumaný sportovec v databázi ICSD, pak národní svaz uvede jeho příslušné identifikační číslo. V případě sportovců, kteří v databázi ICSD nejsou, je povinnost předložit audiogram, případně podstoupit test odborníky ICSD, po němž obdrží ID číslo. Bez prověření audiogramu sportovce, tedy bez ID čísla nemůže nikdo startovat.

Vedoucí výpravy zodpovídá za splnění a dodržení stanov týkajících se vyšetření sluchu. ICSD si vyhrazuje právo nechat přešetřit jakéhokoliv sportovce, který již na audiologickém šetření byl. Šetření sluchu nikdy nesmí narušit nebo změnit každodenní program závodů. Při

vyšetření musí mít jak vedoucí výpravy (týmu), tak vyšetřovaný sportovec k dispozici svůj pas nebo identifikační průkaz.

Sportovec nese plnou zodpovědnost za to, že během závodů nebude používat žádná zařízení na zlepšení sluchu. Sportovci nesmí mít protetiku již v okamžiku, kdy vstupují na závodní plochu, tedy i při rozcvičení k závodům.

Jestliže se u sportovce během závodů zjistí, že má nasazená sluchadla či kochleární implantát, nález se okamžitě hlásí technickému řediteli dotyčného sportu a také členům protestní komise. Proti nošení sluchadel a kochleárních implantátů mohou podávat protesty jenom akreditovaní vedoucí výprav a trenéři. V těchto případech (je-li to proveditelné), mohou vedoucí a trenéři požádat rozhodčího o přerušení soutěže.

Pokud sportovec soutěžící v individuálním sportu nedodržel výše uvedené povinnosti, je s okamžitou platností ze závodů vyloučen. Jestliže sportovec závodil i v jiných disciplínách a zde protetiku neměl, diskvalifikace se vztahuje jen na tu disciplínu, v níž se provinil.

Příklad: Dráhové a technické atletické disciplíny: Sportovec se přihlásí na běh na 100 m, 200 m a 400 m. Opomene sundat sluchadla při závodě na 200 m. Na jeho výkon v bězích na 100 m a 400 m pochybení nemá vliv. Dojde-li k přestupku ve štafetě, diskvalifikuje se celá štafeta.

Pokud se sportovec proviní opakovaně, pak on sám (individuální soutěž) nebo i celý jeho tým je ze závodů okamžitě diskvalifikován. O přestupku se podává zpráva výkonnému výboru ICSD. Sportovcům, kteří se tímto způsobem provinili, se zabaví veškerá ocenění, medaile i diplomy, případně jsou sankcionováni finančně.

Kapitola 4

Sport v České republice – historie, současná situace a trendy

4.1 Vznik prvních sportovních klubů

4.1.1 Historie

V naší republice existoval od roku 1922 v Praze I. Pražský sportovní klub hluchoněmých – termín se používal (dnes I. PSKN První sportovní klub neslyšících). Pro úplnost a dokreslení uvádíme historii tohoto sportovního klubu.

V roce 1922 se ustavil sportovní kroužek pražských hluchoněmých, kteří hledali cestu organizovaného sportovního vyžití v rámci vlastního zájmového sdružení. Mladý dělník, rytec Jaroslav Říha, za podpory ředitele pražské školy pro neslyšící J. Koláře a odborného učitele V. Prinicha získal řadu mladých nadšenců z řad sluchově postižených. V měsíčníku „Obzor hluchoněmých“ v roce 1922 uveřejnila tato malá skupinka v článku „Sportovní zájmy hluchoněmých“ výzvu pražských neslyšících ke vstupu do sportovních kroužků, kterými byla kopaná, házená a lehká atletika. Dne 12. dubna 1922 byl v kavárně „U černého orla“ v Celetné ulici založen sportovní kroužek. Byl zvolen prozatímní výbor za účasti 30 neslyšících.

18. srpna 1922 byl kroužek přeměněn na klub pod názvem I. Pražský sportovní klub hluchoněmých (I. PSKH). První výbor klubu byl zvolen dne 2. září 1922 v kavárně „Louvre“ na Národní třídě. Předsedou byl opět jednomyslně zvolen Jaroslav Říha (1880–1952), který v této funkci setrval až do roku 1951, kdy onemocněl. J. Říha byl první neslyšící člověk, který v roce 1922 založil první sportovní klub neslyšících v Praze a pomalu propagoval sport v celé Československé republice. Jaroslav Říha, jak již bylo zmíněno, byl viceprezidentem CISS zvolen v roce 1924 v Paříži a pracoval ve výboru CISS od r. 1924 do r. 1926. Byl to náš první neslyšící Čech, který se sportu neslyšících velmi věnoval.

4.1.2 Přehled historie I. Pražského sportovního klubu neslyšících

I. Pražský sportovní klub hluchoněmých

1922–1922 Sportovní zájmy hluchoněmých

1922–1938 I. Pražský sportovní klub hluchoněmých (I. PSKH)

1938–1945 Ústřední spolek pražských neslyšících

1945–1947 I. Pražský sportovní klub hluchoněmých (I. PSKH)

1948–1952 činnost stála

1954–1954 TJ Slavoj Praha

1955–1961 TJ Lokomotiva Praha

1961–1991 TJ Slovan Svoboda Praha

1992–2007 I. Pražský sportovní klub neslyšících (I. PSKN)

2007–dodnes I. Pražský sportovní klub neslyšících, o. s. (I. PSKN, o. s.)

Přehled historie založení různých oddílů sportů v Praze

	od r. 1922 – oddíl kopané
od r. 1922 – oddíl atletiky	od r. 1922 – oddíl házené
od r. 1928 – oddíl lyžování	od r. 1943 – oddíl stolního tenisu
od r. 1946 – oddíl ledního hokeje	od r. 1964 – oddíl šachu
od r. 1977 – oddíl kuželek	od r. 1983 – oddíl futsalu
od r. 1988 – oddíl plavání	od r. 1990 – oddíl volejbalu
od r. 1992 – oddíl rekreačních sportů	od r. 1992 – oddíl turistiky
od r. 1993 – oddíl horská kola	od r. 1996 – oddíl joker
od r. 1996 – oddíl orientačního běhu	od r. 1996 – oddíl šipky
od r. 1998 – oddíl bowlingu	od r. 2002 – oddíl badmintonu

Uvedené oddíly jednotlivých sportů vznikly v zapsaném sledu, ale je samozřejmé, že jejich činnost se neudržela do dnešní doby. Uvedeme příklad: v roce 2000 zanikla házená jako soutěžní sport na základních školách pro sluchově postižené, dívky a ženy již v házené neslyšících nepokračovaly. Oddíl házené byl z těchto důvodů zrušen. Dosud není zjištěno, jakým způsobem vedení klubu řídí například rekreační sporty.

Po roce 1945 registrujeme v tehdejší Československu vznik nových sportovních klubů. Jedná se o města: Brno, Plzeň, Bratislava, Zlín, Trenčín, Olomouc, Hradec Králové, Jihlava, Ostrava a další.

4.1.3 Vznik sportovního klubu v Brně

V roce 1927 měl být založen sportovní klub hluchoněmých⁴, ale pro nedostatek hráčů se založení neuskutečnilo. Oddíl byl založen až v lednu roku 1932 jako SK hluchoněmých při AFK (amatérský fotbalový klub) Žižka Brno. V roce 1934 se oddíl osamostatnil jako Sportovní klub hluchoněmých Brno. Prvním předsedou SK hluchoněmých byl František Kopřiva – níže je uveden přehled historie všech volených předsedů sportovních klubů neslyšících v Brně. Činností SK neslyšících byl převážně fotbal (tak je tomu i dodnes), postupně přibýly oddíly turistiky, stolního tenisu, ledního hokeje, volejbalu, kuželek, šachů, házené, bowlingu, lyžování a klub mládeže. Po válce se sportovní klub hluchoněmých změnil na jiný klub – oddíl neslyšících – historie klubu uvedena níže. (V roce 1948 byl název sportovní klub hluchoněmých komunisty zakázán a byl nahrazen jinými názvy nově vznikajících oddílů.) Po listopadové revoluci v roce 1989 začaly přibývat nové oddíly s různými sporty, především oddíly mládeže. V roce 1994 byl po domluvě všech členů název změněn na Sportovní klub neslyšících Moravská Slávia Brno. Od roku 2003 je používán název Sportovní klub neslyšících Brno. Klubová vlajka má tři modré a dva červené široké pruhy. Hráči hrají většinou v dresech červených, modrých nebo modročervených. Ve stacionáři v Brně, Vodova 35, je malá zasedací místnost pro sporty, kde se pravidelně setkávají funkcionáři a sportovci. Ve velkém sále a ve sportovní místnosti stacionáře jsou vystaveny různé trofeje (putovní poháry a poháry za různá umístění) sportovních oddílů, které obdrželi za své výkony brněnští sportovci a oddíly.

4.2 Příčiny vzniku sportovních klubů

Ze všech zdravotně postižených sportovců jsou neslyšící nejdéle organizovaní. Vyplývá to ze specifické situace a problematiky sluchové vady. Vzhledem k uvedeným skutečnostem proto

⁴ Termín „hluchoněmý“ se užíval jak v běžném životě neslyšících osob, tak i v oficiálních názvech organizací.

neslyšící od pradávna hledali ve společnosti sobě rovných se stejnými problémy, radostmi, starostmi, zájmy. Hledali proto, že mohli svoje starosti, záležitosti a informace sdělit jeden druhému a rozuměli si.

1934–1949 – období samostatnosti Československého svazu neslyšících sportovců. Zaznamenáváme, že v roce 1934 vznikl Československý svaz neslyšících a trval do roku 1949. Byl jediným samostatným svazem a v následujícím roce byl začleněn do Svazu invalidních sportovců, kde setrval až do roku 1968.

Po tomto roce byl Československý svaz neslyšících jako organizace nucen včlenit se do ČSTV pod názvem Svaz neslyšících sportovců.

4.3 Rok 1968 – začlenění do ČSTV – pod tzv. sporty neolympijské

Po roce 1968 byl Československý svaz neslyšících sportovců – jako organizace – začleněn do ČSTV pod názvem Svaz neslyšících sportovců.

Roku 1988 ztratil Svaz neslyšících sportovců svoji samostatnost a fungoval jako sekce Federálního svazu zdravotně postižených sportovců.

Ve Federálním svazu zdravotně postižených sportovců (FSZPS) bylo sdruženo více organizací handicapovaných sportovců: osoby se zrakovým postižením, osoby s postižením tělesným, a tedy i sportovci neslyšící.

V téže době již vzniká česká sekce v rámci ČÚV ČSTV v Českém svazu zdravotně postižených sportovců – česká sekce neslyšících sportovců byla zapojena a začala vytvářet svoji strukturu a organizaci soutěží v Čechách a na Moravě, které řídila sportovně-technická komise bývalého Svazu neslyšících sportovců.

Psal se rok 1990, kdy se datuje vznik Federálního svazu neslyšících sportovců (FSNS) na republikové bázi a současně vzniká i Český svaz neslyšících sportovců, který organizoval soutěže a rozšiřoval členskou základnu v českých zemích.

Důsledky rozdělení Československa v roce 1993 se projeví i ve sportovní oblasti, kdy zanikl Federální svaz neslyšících sportovců (FSNS) a jeho roli převzal Český svaz neslyšících sportovců jako nástupnická organizace i jako staronový člen CISS od roku 1924.

Sportovní historie neslyšících sportovců byla velmi pohnutá, velké chyby minulosti počítujeme i v materiálním zajištění – neexistují vlastní sportovní areály, zařízení potřebná pro sportovní rozvoj a vyžití mládeže i dospělých sluchově postižených v oblasti tělesné výchovy a sportu. Ani jeden sportovní klub nevlastní hřiště, tělocvičnu, bazén aj., vše se musí pronajímat.

Ze statistiky:

1922 – I. Pražský sportovní klub „hluchoněmých“

rok	počet klubů	počet členů
1945	9	350
1990	23	2 150
1996	32	2 750
2012	19	4 318

Dále statistika uvádí:

V ČSNS je celkem 4 318 členů, z toho členská základna do 18 let má 179 mužů a 119 žen, to je 298 mladých sportovců. Ve věku nad 18 let je uvedeno 2 329 mužů a 1 691 žen, tedy

celkem 2 508 mužů a 1 810 žen. Současně bylo konstatováno, že počet mladých sportovců do 18 let klesá.

Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS) je organizace, jež zahrnuje více sportů. Jednotlivé sporty řídí příslušná sportovně-technická komise (STK) uvedeného sportu. V Českém svazu neslyšících sportovců pracuje 15 STK, které koordinují „svůj“ sport a vypracovávají celostátní plán (kalendář) všech mistrovství republiky (MR), případně také mistrovství České republiky (MČR) v kategoriích muži, ženy, dorost a žactvo.

4.4 Sport v České republice, jeho struktura, organizace a reprezentace

Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS) je občanské sdružení, vytvořené na demokratických zásadách, nezávislé na politických stranách a hnutích.

ČSNS funguje jako dobrovolný sportovní svaz, jen prosazuje zájmy neslyšících sportovců v ČR i na mezinárodním poli.

4.5 Organizace soutěžního sportu v ČR

4.5.1 Řízení ČSNS

ČSNS řídí výkonný výbor, jenž je sestaven ze 7 volených členů včetně prezidenta. Výkonný výbor se schází 1× za měsíc nebo podle aktuální potřeby. Ve výkonném výboru jsou ve funkcích lidé se sluchovým postižením. Kromě prezidenta je zde první a druhý viceprezident a 4 členové výboru. Funguje tříčlenná kontrolní revizní komise. Svoji činnost provozují také sportovně-technické komise.

Vždy koncem kalendářního roku se schází valná hromada, což jsou zástupci všech oddílů a TJ neslyšících. Na valné hromadě mohou probíhat volby do výkonného výboru, kooptace, změny v oddílech a rovněž se vytváří termínová listina sportovních soutěží – počínaje M-ČR, župními soutěžemi, přebory atd.

Prioritou v termínech zůstávají mezinárodní akce jako deaflympiáda, MS, ME, pohárové soutěže. Z akcí pořádaných u nás je to mistrovství České republiky, přebor ČR, župní soutěže, dále turnaje, memoriály atd.

Pokud probíhá soutěž „vyšší úrovně“, nemůže se pořádat soutěž „nižší“. Výjimku tvoří například: M-ČR ve fotbale v Plzni a souběžně může být memoriál v kuželnkách v Prostějově. . .

Pořadatel aktuální sportovní soutěže (M-ČR, turnaje atd.) musí zpracovat propozice na danou akci, zajistit sportoviště, pořadatele, dobrovolníky, rozhodčí, musí mít svého hospodáře akce, který dle manuálu zodpovídá za finanční dotaci zaslanou ekonomem ČSNS, za stravné, cestovné, odměny rozhodčím. Na turnaje, memoriály – akce, které nejsou dotovány z ČSNS, si musí kluby či oddíly zajistit prostředky z jiných zdrojů (město, ČSTV atd.).

Hospodář společně s ředitelem akce musí udělat rozpočet a dodržovat podmínky hospodářského manuálu.

Další povinnosti ředitele závodů a hlavního rozhodčího jsou zajistit kvalitní, adekvátní a sportovní úroveň soutěže. Rovněž se musí dodržovat manuál určený pro daný sport a jeho organizaci, který vychází ze směrnic ČSTV a byl dále vytvořen jednotlivými STK a umístěn do podmínek neslyšících sportovců a jejich organizací.

4.5.2 Sportovní oddíly a kluby

Každý oddíl či sportovní klub neslyšících má svoji členskou základnu, ve větších městech vyšší počty členů (aktivních sportovců nebo i nesportovců), dnes již většinou i svoji klubovnu, kde se mohou sejít, připravovat akci nebo jen tak besedovat. Sportovci i ostatní členové TJ či oddílu platí členské příspěvky za příslušný rok. Výši členských příspěvků stanoví každý sportovní klub.

Pokud se sportovci daného oddílu zúčastní nižší soutěže, cestovné, stravu a další výdaje jim hradí jejich oddíl či klub, případně se zúčastní na vlastní náklady. Je možné zajistit sponzory, kteří vypomohou formou věcných nebo finančních darů.

Sportovci oddílů ČR se mohou účastnit různých mezinárodních soutěží a závodů. Pokud nejedou jako reprezentanti ČR, hradí si všechny výlohy sami. Zde je poměrně častá recipocita, neslyšící si pomoci faxů, dopisů či internetu domluví jakákoliv sportovní utkání, turnaje, soutěže. Sportovci si hradí pouze cestu. Ubytování a stravu jim platí hostitelé. A naopak při návštěvě zahraničních sportovců na klubových soutěžích v České republice musí náklady uhradit český klub, který byl hostem. Je nutno dohodnout předem podmínky, počty závodníků a doprovodu, aby nedocházelo k nesrovnalostem. Vzhledem k tomu, že zde mezi neslyšícími žádné komunikační bariéry nejsou, tyto mezinárodní sportovní soutěže a akce jsou pro ně vynikající, protože se mohou pobavit se svými přáteli o všem, o sportu, práci, rodině a dalších věcech. Tyto akce jsou zároveň i společenskou záležitostí se sociálním akcentem.

Rozdělení působnosti sportovních klubů neslyšících v České republice: do roku 2010 se regionálně rozdělovaly kluby na 4 župy – severovýchodní, jihomoravská, severomoravská a jihozápadní. V současné době již uvedené topografické dělení není.

Přehled sportovních oddílů neslyšících v roce 2013:

SKN Plzeň, TJ SLOVAN neslyšících Zlín, TJ SEVER Ústí nad Labem, SKN Valašské Meziříčí, SK Olympia Praha SPS, Sportnes Ostrava, SKN Opava, SKN Kroměříž, SKN Hradec Králové, SKN Brno, I. PSKN Praha, SK SKIVELO neslyšících Olomouc, SSK Vítkovice, TJN Jihlava.

4.6 Spektrum členské základny

V ČSNS je celkem 4318 členů, z toho členská základna do 18 let má 179 mužů a 119 žen, to je 298 mladých sportovců. Ve věku nad 18 let je uvedeno 2329 mužů a 1691 žen, tedy celkem 2508 mužů a 1810 žen. Současně bylo konstatováno, že počet mladých sportovců do 18 let klesá.

Členové nemusí být pouze aktivními sportovci. Nalezneme tam řadu bývalých sportovců, rovněž také rodiče mladších dětí.

Předseda oddílu a jeho výbor již zpravidla s aktivním sportem skončili a nyní se věnují pouze řídicí práci. Dále jsou v oddílech či TJ členové důchodového věku, kteří se přijdou jen podívat na sportovní vyžití mladších, povykládat si, případně se zúčastní turistických vycházek či jiných fyzicky tak nezatěžujících aktivit. Členové středního věku se s oblibou věnují kuželkám, bowlingu, stolnímu tenisu, hrají šachy, šipky či poker. Mladší sportovci podle svého zaměření provozují sporty, které byly uvedeny výše – u ČSNS.

TJ či kluby nemohou provozovat všechny sporty, záleží, zda je v oddíle skupina volejbalistek, atletů, zda je tam cyklista nebo lyžař, plavec. Důležité je vedení předsedy oddílu a kolektivu, jak s mládeží pracuje, zda je mládeží vzorem, jak mladé závodníky motivuje a jaké mají finanční, trenérské a materiální zázemí.

Sportovci však nemusí být pouze z místa nebo města, kde sídlí „jejich“ klub či oddíl. Mohou být z kteréhokoliv místa v ČR. Pokud sportovec neprovozuje kolektivní sport, nemusí jezdit na společné tréninky (fotbal, volejbal), má možnost samozřejmě trénovat individuálně nebo (a to je nejlepší varianta) společně se slyšícími sportovci. Jedná se například o atleta, cyklistu, lyžaře, plavce, tenistu atd. Zde může nastat problém komunikační bariéry a sportovec pomalu přestává chodit na tréninky, jeho výkonnost klesá a pokud nemá kamaráda, rodiče či někoho, kdo mu pomůže tyto bariéry odstranit, často se stává, že od závodního sportu odchází.

Tato komunikační bariéra je poměrně důležitým činitelem. Kvalitní trenér závodníkovi poradí se vším, co se týká techniky, objemu tréninkových dávek, výživy, relaxace aj. Trenér, pokud se však nemůže domluvit s neslyšícím sportovcem, nemusí být vždy ve své práci vytrvalý, stejně tak nemusí vydržet a bariéru překlenout sportovec. Pokud nastane tato situace, sluchově postižený atlet, lyžař nestačí svým vrstevníkům, nezlepšuje svoje výsledky, což ho nemotivuje a zanechává soutěžního sportu.

Jiná situace může nastat tehdy, pokud je samotný sluchově postižený sportovec všestranný, má kvalitní sportovní výsledky jednak v individuálních sportech (plavání, atletika, lyžování) anebo v kolektivních sportech (volejbal, fotbal). Záleží na každém sportovci, aby se rozhodl, který ze sportů upřednostní. Může však nastat situace, že tento všestranný sportovec získá pro svůj oddíl cenné body a úspěchy hned v několika sportech. Výhody však nemá celkem žádné, poněvadž pokud není reprezentant, nedostává od ČSNS ani lyže, ani tretry, a v případě, že nemá sponzora, veškeré výdaje si hradí sám.

Poslání a úloha Českého svazu neslyšících sportovců je pečovat o komplexní rozvoj sportu neslyšících v České republice. ČSNS je zřizovatelem a organizátorem všech sportovních soutěží, věnuje péči výchově mládeže a připravuje talentované sportovce.

4.7 Provozované sporty ČSNS

Kolektivní sporty:

FOTBAL, BEACH VOLEJBAL, VOLEJBAL, LEDNÍ HOKEJ

Individuální sporty:

ATLETIKA, LYŽ. ALPSKÉ, STŘELECTVÍ, ORIENTAČNÍ BĚH, KUŽELKY, CYKLIS-
TIKA, STOLNÍ TENIS, PLAVÁNÍ, ŠACHY, TENIS, BOWLING

4.8 Sporty v České republice

Jejich organizace u nás, odlišnosti v tréninku, nácviku, organizaci soutěží, systémy

4.8.1 Druhy sportů – přehled

Atletika, cyklistika, horská kola, plavání, badminton, tenis, stolní tenis, kuželky, bowling, šachy, orientační běh, přespolní běh, střelba, fotbal, futsal, volejbal, basketbal, lyžování (alpské, klasické), lední hokej, snowboard a florbal.

Nesportovní, ale soutěžní aktivity, které začínají mít více příznivců: šipky a karetní hry (Joker), dále turistika a cykloturistika.

4.8.1.1 Atletika

Je zakomponována do rámcového vzdělávacího programu základních i středních škol pro sluchově postižené, klade mimo jiné základ a přípravu na velké meziškolní akce v České republice – celostátní sportovní hry sluchově postiženého žactva (CSH SPŽ), případně soutěže žáků společně s intaktní populací. Záleží na volbě vedení škol pro sluchově postižené, zda posílá své žáky na tyto soutěže.

Atletika je zařazena rovněž v programu středního školství, navazuje na celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže (CSH SPM) a následně na atletické závody v regionu.

Mistrovství České republiky (MČR) se konají pouze na stadionu, halové MČR zatím není. Účast všech kategorií dle manuálu – směrnic ČSNS – žactvo, dorost, junioři, dospělí. Odlišnosti od věkových kategorií intaktní populace. Je však tendence tuto záležitost sjednotit. Na soutěži (MČR) převažuje mládež, dospělí závodníci jsou v posledních letech v menším počtu.

Oddílové či klubové soutěže se nekonají.

Situace na MČR

První mistrovství ještě ČSSR bylo v roce 1983 v Olomouci, následovala další, rovněž v Olomouci, po dobu 10 let, kdy poslední tři mistrovství byla s mezinárodní účastí. Na druhou polovinu pořadatelské dekády se obvykle sjíždělo 120–130 závodníků. Mistrovství se konalo zpočátku o víkend, v sobotu. S přibývajícím zájmem sportovců se z MČR stala dvoudenní akce.

Postupně měla o pořadatelství zájem Praha a následně Ostrava.

Ostravští pořadatelé v roce 1998 a 1999 zorganizovali MČR na stadionu v Olomouci.

Od roku 2000 se znovu MČR pořádá na olomouckém stadionu, v roce 2009 a 2010 se stalo pořadatelem Brno, v roce 2011 znovu Olomouc a 2012 opět Brno, kde je plánováno MČR i pro rok 2013.

Vzhledem k tomu, že na závody se přihlašují převážně žáci a dorost, začalo se mistrovství realizovat uprostřed týdne. Jen tak mohou bez problémů učitelé a vychovatelé ze základních i středních škol pro sluchově postižené doprovodit své závodníky na soutěž. V současné době se MČR vrací zpět do původního pořadatelského dne – soboty.

Průběh závodů

Oddíly, kluby a školy obdrží minimálně 3 týdny (ve stanovách ČSNS) před závody propozice, které sestaví pořadatelé. Kluby, oddíly a školy přihlásí své závodníky na jednotlivé disciplíny (maximálně 3 disciplíny a štafeta). Časový program závodů je součástí propozic, ale pořadatel jej může podle potřeby a situace změnit a upravit.

Není stanoveno, jak a za jakých podmínek by měl probíhat zahajovací ceremoniál. Vše je na pořadatelích. Pokud je ředitel závodů neslyšící, není potřeba tlumočnicka. Tlumočnick by však měl být přítomen a tlumočit případné zahajovací projevy organizátorů, ředitele MČR, sponzorů, zástupců města, rozhodčích, měl by také tlumočit v situacích, v nichž se neslyšící nemohou „díky“ komunikační bariéře domluvit s rozhodčími, atd. Tlumočníci by měli být u jednotlivých sektorů.

Po zahájení MČR následuje rozcvičení sportovců a záleží na pořadateli a na podmínkách sportoviště, zda se rozcvičují přímo na hlavním stadionu nebo na vedlejších prostranstvích.

V časovém programu obvykle jako úvodní disciplíny jsou sprinty. Vždy souběžně probíhá několik technických disciplín a následně finále sprintů. V druhé části soutěže jsou další běžecké disciplíny a na závěr štafety.

Ukázalo se vhodné v polovině závodu vyhlásit vítěze ukončených disciplín.

Závěrečný ceremoniál s vyhlášením všech zbývajících disciplín nemá rovněž stanoveny žádné regule a je vše na pořadateli.

Závod

Závodníky na mistrovství České republiky vysílá jejich mateřský oddíl. Závodníci musí být tedy členy oddílu neslyšících sportovců – ČSNS. Základní prezentace probíhá v závodní kanceláři. Zde se provádí kontrola členských průkazů, rozdávání startovních čísel, případně upraveného časového rozpisu, sdělování některých informací, pokyny vedoucím a trenérům.

Na každou disciplínu jsou závodníci svoláváni pomocí tabulí, pro slyšící trenéry a vedoucí funguje také rozhlas.

Závodčí si přebírají svolané sportovce a odvedou je do sektoru.

Na ploše stadionu nesmí být nikdo jiný než závodníci a rozhodčí, časoměřiči, zapisovatelé či závodčí.

Závod probíhá podle pravidel atletiky, případně jsou některé záležitosti (počty startujících v disciplíně, kategorie, ...) upraveny manuálem STK atletiky.

Charakteristika jednotlivých disciplín

Běhy

60/100 m

Startuje se z bloků. Startovní povely odpovídají pravidlům, ale startér stojí asi 15 m před závodníky po jejich levé ruce, tak aby byl od první dráhy dostatečně vzdálen. Start je prováděn startovací pistolí a ruka s pistolí provádí ještě pohyb (z upažení poníž před tělo a následně s výstřelem do upažení poníž zpět).

Při nezdařeném startu startér používá stejné signalizace jako u slyšících závodníků, ale pomocní rozhodčí po stranách běžecké dráhy zastavují závodníky tak, že vbíhají do drah a signalizují červeným praporkem. Závodníci se vracejí na start. Provinivší se závodník opouští bloky. Rozhodčí může opakovat start tohoto rozběhu až po rozběhu dalším.

Využívá se elektrické časomíry, která je povinná.

Podle počtu závodníků jsou rozepsány rozběhy a dán postupový klíč do finále.

200/400 m

Start prováděn podobně jako na 100 m, tak aby na startéra všichni závodníci viděli. Startér stojí u první dráhy.

Chybný start znovu sledují pomocní rozhodčí s praporky, kteří vběhnou na signál od startéra s praporky do běžecké dráhy a závodníky zastaví.

Při větším počtu závodníků je dán postupový klíč propozicemi.

800/1 500 m (případně 3 000 m)

Startér zase před závodníky, technické provedení stejné. Při bězích na střední a delší tratě si převážně „ulité“ starty stačí sledovat a korigovat samotný startér. Jsou samozřejmě připraveni pomocní rozhodčí s praporky.

Skok do dálky

Po sprintech nejvíce obsazená disciplína.

Závodčí odvedou sportovce na sektor, zde si závodníci mohou vyměřit rozběh. U zapisovatele je „tlumočník“ či pomocný rozhodčí, který volá jednotlivé závodníky k pokusům.

Závodníci mají obvykle 3 + 3 pokusy.

Skok do výšky

Propozicemi určená základní výška pro každou kategorii.

Závodníci mají na každý pokus určitý časový limit, který je stanoven v propozicích. Jsou zde také uvedeny další výšky, na kterých se skáče. Závodníky podle startovní listiny volá k jednotlivým pokusům pomocný rozhodčí, který využívá podle možností tlumočnicka.

Vrhy, hody (koule, disk, oštěp)

Přihlášení a odprezentování závodníci jdou se závodčím k sektoru. Pomocný rozhodčí volá závodníky k pokusům v pořadí, v jakém jsou napsáni v zápisu.

U vrhů a hodů se musí dbát maximální opatrnosti. Doporučuje se lépe zabezpečit sektor ještě dalšími pomocnými rozhodčími (hlavně oštěp a disk).

U technických disciplín je dobré využít možnosti tlumočnicka a pomocného rozhodčího z toho důvodu, že sluchově postižení vždy nerozumí, koho zapisovatel volá, navíc zapisovatel musí poslouchat údaj – změřený výkon závodníka v minulém pokusu – a nesmí udělat v zápise chybu (výkon napíše špatně, přepíše výkon jinému závodníkovi atd.).

Dalším důvodem je, že sluchově postižení závodí bez sluchadel, takže komunikace je ztížena, a důvodem jiným je, že závodníci se mezi sebou baví (nemohou být třeba 1 hodinu bez komunikace a jsou odkázáni pouze na jeden komunikační kanál) a někdy nevěnují dostatek pozornosti právě probíhajícím pokusům.

Štafety 4 × 60 a 4 × 100 m

Štafety jako jedna z nejméně atraktivních disciplín jsou zařazeny na samotný závěr programu. Žáci a žákyně měli koedukovanou štafetu, ale tuto mají nyní pouze na CSH SPŽ. Děti neumí dostatečně předávky, takže se vše musí před závodem vysvětlit. Chyba znamená diskvalifikaci. Dorost a dospělí – tady se předpokládá, že všichni zvládnou předávku v předávacím území a že žádné problémy nenastanou. Závodí se i zde podle pravidel atletiky.

Ukončení závodu

Jelikož není žádný předpis, jak má ukončení vypadat, je opět na pořadateli celá režie závěrečného ceremoniálu. Nástup závodníků, místo, kde budou stupně vítězů, samotné předávání diplomů a vyhlášení vítězů a nejúspěšnějších atletů a výkonů, případně rekordů.

Pořadatel má povinnost vypracovat celou dokumentaci – výsledkovou listinu, rekordy, počty závodníků a dalších účastníků, rozhodčích a doprovodů.

Do stanovené doby musí zpracovat hodnocení celé akce a zaslat na ČSNS vyúčtování závodů.

Sportovci, kteří dosáhnou vynikajících výsledků, se mohou probojovat na ME a následně na deaflympiádu. V nedávné minulosti reprezentovali tyto atleti: Petr Kaut, Roman Kaut, Pavlína Maléřová, Tereza Wagnerová, Lukáš Hošek, Petr Klus, Martina Musilová, Zuzana Sýkorová, Alice Sasínová-Vacková, Jan Vacek a další. Současná jména reprezentantů: Lenka Matoušková, Tomáš Halbrštát a Jakub Nosek.

Plavání

Výuka plavání je zařazena do rámcového programu základních škol pro sluchově postižené.

Na celostátních sportovních hrách sluchově postiženého žactva CSH SPŽ se soutěží na 50 m volný způsob a 50 m prsa, dále je na programu štafeta 4 × 50 m volný způsob.

MČR se konávalo převážně v Olomouci, případně v Praze a v Brně. Na MČR byla účast většinou z Moravy, ale vždy přijeli plavci z Prahy, někdy ve větším počtu (15), jindy menší skupinka (5) závodníků. Celkem se zúčastňovalo v Olomouci vždy kolem 60 závodníků převážně mládežnické a žákovské kategorie.

Na ME byl vybrán 1 plavec, který však nezískal žádné medaile ani dobré umístění. Na deaflympiádě v Římě byl tento závodník také a rovněž bez výraznějšího úspěchu.

Organizace závodů v plavání je přitom práce nenáročná, je to však akce nárazová a samozřejmě se musí dobře připravit. Od zajištění bazénu, rozhodčích, pomocných rozhodčích a doprovodů přes diplomy, případně sponzory atd.

Závodníci se na základě propozic musí do stanoveného termínu přihlásit, musí splňovat požadovaná kritéria: výkon, oddílovou příslušnost, musí být členy ČSNS a mít průkaz, jenž opravňuje závodníka k soutěži, a prokázat se ztrátou sluchu. Stejným způsobem jako u mezinárodních závodů se předkládá vlastní audiogram. Před závody obdrží závodníci zpětnou informaci od pořadatele, že mohou soutěžit, a rovněž přesnější časový pořad i s tím, ve které rozplavbě a dráze poplavou.

Veškeré informace mají přihlášení závodníci a samozřejmě i vedoucí, trenéři, pedagogové a funkcionáři v mateřských oddílech písemnou nebo elektronickou formou včas zaslány.

V průběhu samotných závodů (MČR v Olomouci) jsou informace, časové a jiné změny instalovány buďto na panely nebo na domluvená a všem přístupná viditelná místa vylepována. Pro slyšící veřejnost, doprovody, trenéry, vedoucí, rodiče, rozhodčí atd. je k dispozici hlasatel na stadionu. Pro osoby neslyšící je na vyvýšeném místě tlumočnick.

Závodníci jsou svoláváni pomocí ukazatelů (informačních tabulí), na nichž je uvedena disciplína, pohlaví a zda se plave rozplavba nebo finále.

Start se provádí na vizuální signál – praporek – synchronně s akustickým slovním signálem dle pravidel plavání.

Nezdařený start – bývá problémem. Po nezdařeném startu se spouští zařízení, které má za úkol zadržet závodníky. Ne vždy se to podaří, a proto jsou připraveni pomocní rozhodčí, kteří skočí do vody a závodníka zastaví.

Rozplavba se opakuje. Zde je možno rozplavbu zopakovat po několikaminutové přestávce. Čas opakované rozplavby určí rozhodčí, protože případný problém může být různého charakteru.

Celý závod probíhá podle pravidel plavání a dále se řídí stanovami ČSNS a STK plavání neslyšících sportovců. Tento problém musí být zanesen do propozic, které závodníci, kluby, oddíly a školy obdrží obvykle 1 měsíc před závody.

Po skončení závodů jsou vyhlášeni vítězové, kteří obdrží diplomy, vítěz disciplíny v kategorii se stává mistrem ČR na kalendářní rok (nebo do termínu konání dalšího MČR, což nemusí být každoročně).

V celém průběhu závodů je přítomen tlumočnick. Přes tlumočnicka probíhá komunikace s rozhodčími, kde se řeší eventuální organizační záležitosti, změny v rozplavbách, připomínky, protesty, případně tlumočnick může volat telefonem ohledně zpoždění závodníků při cestě do nebo na MČR.

Pořadatel závodů musí soutěž po ukončení zhodnotit, napsat zprávu – hodnocení na ČSNS, provést správné vyúčtování a do určitého data odevzdat podklady. Vše je určeno hospodářskými směrnicemi ČSNS a materiály STK.

4.8.1.2 Míčové hry

Házená

Hraje se na soutěžích pořádaných EDSO a ICSD. Hrají ženy i muži, družstev mužů je více.

Historie a úspěchy ČR v házené žen

1969 v Bělehradě na letních světových hrách neslyšících ženy z Československa získaly krásné 2. místo.

Vzhledem k tomu, že žačky v základních školách házenou hrály, se vytvořilo družstvo žen v Olomouci roku 1982. Jako soupeřky si pozvalo ženy z Bratislavy. Od roku 1984 se v Olomouci pořádaly turnaje nebo mistrovství ČSFR žen v házené, později MČR. Družstva, která se zúčastňovala: Olomouc, Bratislava, Kremnica, dva týmy z Prahy, Valašské Meziříčí, Zlín, Ostrava, Hradec Králové, Brno.

Uvedená družstva ani reprezentace nebyla podporována, protože se ME nekonalo. Postupně MČR zanikla, žádný klub v České republice nechtěl garantovat pořadatelství. Ale na evropské úrovni byla házená žen přece jen zařazena. Od roku 1996 se diskutovalo a uvažovalo o tom, že na školách se začne hrát na CSH SPŽ basketbal. Nakonec bylo rozhodnuto ve prospěch basketbalu. Rok 1999 je rokem zániku házené žen v ČR.

Na ME v házené jsou v dnešní době obvykle přihlášena 4 družstva, což by jistě mohlo být cestou a motivací k úspěchu a medailím pro naše hráčky.

Házená se hrála u nás, v České republice na žákovské úrovni ve školách a na celostátních sportovních hrách sluchově postiženého žactva⁵ (CSH SPŽ), a to od roku 1966. V programu celostátních sportovních her sluchově postižené mládeže⁶ (CSH SPM) se házená nehraje, soutěží se ve volejbale, tudíž není a ani nebyla na středních školách v tomto sportu návaznost.

Házená je hra rychlá, silová, technická, ale neslyšící sportovci se ji naučí. Trenér musí trpělivě vysvětlovat pravidla (hra brankáře, roh, fauly, systém atd.). Pokud se děti či dospělí v házené naučí správné reakce na signalizaci rozhodčího (tzn. například rychle přejít do obrany či protiútok), jejich hra získává na kvalitě. K pochopení správné taktiky, naučení se signálům atd. je přínosem, aby trenér uměl znakový jazyk. Házená se hrála většinou v hale, neslyšící hráči a hráčky mohou mít v jistém smyslu lepší akustické podmínky – mohou lépe slyšet píšťalku.

Z historie: v roce 1985 se vytvořilo družstvo reprezentace žen, které jelo do Itálie a na turnaji s přehledem a vysokým skóre zvítězilo. Další možnosti konfrontace se zahraničím nebyly. V Českém svazu neslyšících sportovců se podpora reprezentace nepodařila obhájit.

Házená mužů

Na Slovensku hráli muži soutěže se slyšícími soupeři. Tím inspirovali české hráče, ale zde se nepodařilo vytvořit víc než dvě družstva (Olomouc a Praha).

Následně se však vytvořilo reprezentační družstvo mužů. Reprezentace se utkala se Slováky. Dalším pokusem byl výjezd do Itálie, kde výběr ČR se umístil v první polovině klubových družstev Itálie. Muži se zúčastnili ME v Německu v Lübecku, kde neuspěli. Na mistrovství Evropy v házené se obvykle přihlašuje 7–8 týmů a naši reprezentanti obsadili poslední

⁵ Celostátní sportovní hry sluchově postiženého žactva. Soutěž základních škol pro sluchově postižené. Pořadatelem jsou základní školy pro sluchově postižené v České republice.

⁶ Celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže. Soutěž středních škol pro sluchově postižené. Pořadatelem jsou střední školy pro sluchově postižené v České republice.

místo. Tímto byla zapříčiněna další a trvalá neúčast české reprezentace na evropských a světových soutěžích v házené mužů.

Neúspěchy v házené mužů lze spatřit ve financování tělocvičen a dalšího technického zázemí (míče, výstroj). Dalším problémem je vybudování kvalitní členské základny, házená se na školách nehraje, proto je nedostatek hráčů. Házená se obecně přestala hrát i na základních školách.

Nevidíme zde žádné perspektivy k vytvoření reprezentačního družstva jak žen, tak mužů.

Basketbal

Je zakomponován v rámcovém vzdělávacím programu jak ZŠ, tak i SŠ, SOU.

Nyní se hraje na CSH SPŽ od roku 2000 jako soutěžní sport. Hrají jej na „hrách“ jen žákyně. Hraje se v hale – tělocvičně.

Výhody

Hra se hraje rukama, používá se velký míč a některé děti mohou slyšet i driblování míčem (menší děti mohou hrát s míčem menším), procvičuje se periferní vidění. Děti vidí spoluhráčky, soupeřky, rozhodčího, trenéra.

Mohou na sebe zavolat (v tělocvičně je obložení, palubovka a relativně dobrá akustika pro volání na spoluhráčky).

Hřiště je menší než házenkářské, což umožňuje v některých případech i slyšet píšťalku.

Nevýhody

Režim dětí v základní škole pro sluchově postižené je nabitý, děti jsou převážně internátní. Výuka, stravování a ubytování probíhá obvykle v jedné budově, nejdou tedy „do školy“ a mají-li trénink 2× týdně, nestihnou jít na vycházku nebo prostě „ven“.

Současnost basketbalu

Byla snaha vytvořit reprezentační tým žen, zakládala jej slečna Iva Zítková, aktivní hráčka ligového družstva Olomouce. Zásadní problém byl, že hráčky přicházejí (přijíždějí) v malém počtu, přihlásí se na soustředění a pak hledají různé výmluvy, aby nemusely na soustředění jezdit. Vše šlo moc pomalu, otázkou je, kde byla příčina tohoto pomalého vzniku družstva, zda je v „povaze“ neslyšících, či jsou důvody jinde.

Basketbal v Evropě

1. ME se konalo v roce 1975 ve Finsku a vítězem bylo družstvo Polska. Dále byly 4leté cykly, poslední ME bylo v Řecku, které bylo 1. pořadající zemí. 2. Itálie a 3. Litva.

Ženský basketbal se na ME dostal až v roce 1988, zatím jediným mistrem je Švédsko (v roce 1992 se ME nekonalo).

V Evropě se basketbalu věnuje 20 registrovaných družstev. Nejvíce družstev můžeme najít v Německu, Litvě a Polsku.

Volejbal

Na žákovské úrovni se nehraje, ale základy volejbalu může učitel tělesné výchovy zařadit do programu výuky na 2. stupni základních škol či středních škol pro sluchově postižené nebo do nepovinného předmětu „sportovní hry“.

Na středních školách a SOU je volejbal součástí kurikula TV. Je také jako jeden ze soutěžních sportů CSH SPM, kde soutěží ve volejbalu jen dívky.

Soutěže a mistrovství

Z iniciativy samotných sportovců vzniklo první družstvo žen i mužů v Olomouci v roce 1989. Sportovci začali trénovat pod vedením slyšícího trenéra – aktivního hráče. V dalších letech zakládali volejbalová družstva v Brně, Zlíně, Praze, Ostravě a Hradci Králové.

Mistrovství ČR

Mistrovství České republiky se konají střídavě v těchto výše uvedených městech. Jsou to mistrovství žen i mužů.

Kromě těchto MČR jsou i volejbalové turnaje, někdy i s mezinárodní účastí. Ze zmíněných týmů se přihlašují i družstva z Břeclavi, Uherského Hradiště, Valašského Meziříčí, Liberce a dalších klubů. Uvedené týmy nejsou vždy zúčastněny na každém turnaji a tato družstva nemají obvykle vynikající úroveň. Na druhé straně se zde mohou objevit dobří hráči, o které bývá zájem ve sportovních klubech, které se umísťují na prvních místech.

Reprezentace

Na mezinárodních turnajích klubů se umísťují naše družstva se střídavými úspěchy.

V několika posledních letech se organizují turnaje smíšených družstev (3 muži a 3 ženy), jsou to turnaje mezinárodní, většinou se pořadatelství ujímá Itálie nebo Francie.

V březnu 2003 byl uspořádán tento velký mezinárodní turnaj smíšených družstev i v Brně.

Výhody

Volejbal se hraje v tělocvičně nebo v hale, mohou tedy hráči při hře zaslechnout píšťalku.

Nevýhody

Na rozdíl od házené a košíkové jsou přihrávky a nahrávky vysoké, což způsobuje změnu periferního vidění (pohled nahoru a hráč neví, kdo je vedle něj nebo za ním. . .). Volejbal je velmi technická hra a sluchově postižený neslyší odbití míče. Problém může nastat při příjmu podání, kdy záleží na přesné domluvě, těžce sluchově postižení se nemohou dorozumívat hlasem (pokyny „mám, беру, já“), musí mít domluvené signály. Začátečnické chyby: při soupeřově podání si nestoupnou tak, aby se viděli, stojí sice správně, ale nemohou si dát znamení nebo signál. Míč jim proto spadne, soupeř má bod a hráči se po několika takových (zbytečných) nedorozuměních začnou dohadovat, nejsou koncentrovaní, a to může být jedním z důvodů prohry.

Poslední dobou se dostává do obliby také plážový volejbal.

4.8.1.3 Cyklistika

Silniční cyklistika je představována jako soutěže jednotlivců.

V současné době má největší základnu olomoucký sportovní klub SKIVELO, který je zároveň jako pořadatel a garant většiny cyklistických soutěží v ČR.

Mistrovství České republiky se pořádají každoročně v srpnu a v září, pro menší počet závodníků se tato soutěž zařazuje do závodů intaktní populace. Pořadatel vybere některý

ze závodů, který svými parametry odpovídá soutěži neslyšících. Je zde také problematika licencí, ale závodů je poměrně dost a je z čeho vybírat.

Od roku 2001 je pořádán i závod žactva, je to závod separovaný, vznikl jako otevřený závod žactva v Olomouci, kam se neslyšící žáci mohli individuálně přihlásit. Závod těchto kategorií se jezdil na Spartakiádním stadionu v Olomouci. V současnosti mají tedy neslyšící děti 2 cyklistické závody. Účast je ovšem malá, vždy asi kolem 15 dětí.

Významné závody a jejich historie

1992 ME – Barcelona: 1. místo Dieter Šulák (30 km). Tentýž závodník obsadil 3. místo v dalším závodě, a to na 100 km.

1993 letní světové hry, kde v časovce družstev sportovci České republiky překonali světový rekord. Rovněž byla pro naše barvy úspěšná časovka jednotlivců 1. D. Šulák, 3. J. Čapek, 7. L. Čížek a v kritériu (bodovacím závodě) na 50 km se umístil jako 3. náš reprezentant Jan Čapek.

1997 deaflympiáda v Kodani (Dánsko). Na této významné světové soutěži se našim závodníkům nepodařilo vybojovat medailová umístění, ale „jen“ dvě čtvrtá a další místa.

Horská kola

Závod mužů (i žen) neslyšících byl pořádán tradičně na Tesáku (Hostýnské vrchy) – chata Slovan – a pořadatelem byla TJ Zlín.

Konají se však mistrovství Evropy (ME).

Znovuobnovení mistrovství světa (MS) se uskutečnilo ve Francii v roce 1996. Poslední mistrovství světa bylo pro českou výpravu velmi úspěšné, neboť Jan Čapek byl v Mont Tremblant v roce 2011 1× stříbrný a 2× zlatý.

4.8.1.4 Kuželky

Soutěž dospělých, jednotlivců i družstev (6členných nebo 4členných; jak mužů, tak žen).

U nás se účastní tyto týmy: Strakonice, Plzeň, Praha, Brno, Ostrava, Blansko, Zlín, Ústí nad Labem, České Budějovice, Kroměříž, Hradec Králové.

Soutěže o putovní poháry se pořádají jako otevřená soutěž. Jednotlivci startují na vlastní náklady nebo na náklady vysílajícího klubu.

Není ME ani deaflympiáda, pouze mítink. Při soutěži nejsou problémy, komunikaci s rozhodčími zajišťuje tlumočnick. Tento sport lze využít i jako volnočasovou aktivitu.

4.8.1.5 Bowling

Bowling se začal se realizovat jako nová soutěž MS, a to od podzimu 1993. Je pořádáno mistrovství Evropy, ale zatím v ČR nemáme například klubovou soutěž, ale mistrovství České republiky se koná. Bowling můžeme využít jako volnočasovou aktivitu a již mnoho organizací sluchově postižených v České republice i v Evropě ji také využívá.

4.8.1.6 Šachy

U nás jsou jen soutěže dospělých. Pokud nějaké děti šachy hrají, mohou se samozřejmě zúčastnit. Záleží na vedení dětí, ovlivnit je mohou rodiče, učitelé, vychovatelé.

Koná se pravidelně MČR, pohárové soutěže, klubové soutěže. Mezinárodní mítinky jsou pořádány podle finančního zajištění a možností.

V šachu se koná MS, ale šachy nejsou olympijským sportem. MS je organizováno střídavě jako MS jednotlivců, pak jako MS družstev.

4.8.1.7 Tenis

Tenis jako takový je nákladný sport, je potřeba uhradit kurty, případně haly, drahé pronájmy těchto sportovišť a jejich zázemí.

Pořádá se MČR, kde můžeme vnímat slabší úroveň hráčů, jejichž výkonnost nelze srovnávat s evropskou špičkou, nemáme tedy žádného reprezentanta. Nepravidelně se pořádají i soutěže klubové, které se konají pravidelně ve Vítkovicích.

Na mistrovství Evropy, případně na deaflympiádu ale ČR podle klíče nikoho nenominuje.

4.8.1.8 Stolní tenis

Stolní tenis hrají dospělí, mládež, žactvo.

Jsou pořádány přebory škol, turnaje, memoriály a také každoročně MČR, kde je na programu soutěž ve dvouhře i čtyřhře. Je vytvořena reprezentace České republiky.

Soutěže jsou řízeny propozicemi, v nichž je uvedeno, jaký bude systém soutěže, jak se soutěž bude bodovat pro jednotlivce pro soutěže družstev. Bodování jednotlivců a následně výběr do reprezentace je podkladem pro nominaci na mezinárodní závody.

Problematika a specifikum. Hráč neslyší úder míčku o stůl, o zem. Měl by být kolem klid, aby se hráči a rozhodčí nerozptylovali. Stav by měl být uváděn viditelně na počítadle. Zkušený rozhodčí – pokud je neslyšící (neslyší dotek míčku při tečování o hranu stolu). Z tohoto důvodu mohou někdy nastat sporné situace.

Stolní tenis je u nás rozšířený sport, hraje se na internátech, v klubech, je poměrně velká hráčská základna.

4.8.1.9 Orientační běh

V České republice není mnoho závodníků. Pražské kluby mají snahu o pořádání MČR, není však velká základna a nových závodníků nepřibývá. Orientační běh se děti učí na některých letních dětských táborech.

Koná se ME a MS v orientačním běhu a Česká republika má jednoho mistra Evropy – Libora Hubáčka, který zvítězil v roce 1992 v Litvě pod vedením svého trenéra – staršího bratra. Libor Hubáček se se svými dvěma slyšícími staršími bratry, bývalými reprezentanty České republiky, zúčastňoval závodů slyšící populace, měl tedy zkušenosti a mohl uspět na tak důležitém závodě, jako je mistrovství Evropy neslyšících.

Na další soutěži se mu již tak nedařilo a tím si „zavřel dveře“ k ostatním soutěžím jako reprezentant.

4.8.2 Další sporty

4.8.2.1 Badminton

U nás zpočátku byl provozován jen jako rekreační sport. Objevil se ale 1 závodník, který hrál se slyšícími sportovci, tudíž měl šanci uspět na soutěžích neslyšících. Zúčastnil se deaflympiády v Římě, kde získal 4. místo.

V badmintonu se pořádají rovněž ME.

4.8.2.2 Přespolní běh

U nás se soutěže nepořádají, na ME reprezentoval Českou republiku 1 závodník, ale v soutěži neuspěl. Klíč nominace je neúspěšný, takže se ČR již mistrovství Evropy nezúčastňuje.

4.8.2.3 Střelba

U nás se MČR nepořádají. V současné době máme deaflympijského finalistu, jímž je mladý M. Bartošek, který získal jedno 4. a dvě 5. místa.

4.8.2.4 Zápas

V ČR se zápas neslyšících neprovozuje. Tento sport je doménou Bulharů a zemí bývalého Sovětského svazu. Koná se ME a deaflympiády.

4.8.2.5 Lukostřelba

U nás se rovněž neprovozuje, pouze rekreačně a ojediněle, i když jsme měli jednu reprezentantku-závodnici (Kateřina Hrubá), ale ta již nesportuje.

4.8.3 Práce trenéra

Trenérem může být ve škole učitel, vychovatel, jiná osoba (rodič, student, trenér, ...).

Měl by žáky motivovat a vzbudit snahu naučit se novou dovednost, uvědomit si význam cvičení, tréninku pro sportovní a další činnost.

Neslyšící žák může mít obavy z neznámého cviku, ale je možné, že tyto obavy zastírá a řekne, že cvik, cvičení, prvek umí a že nepotřebuje takto trénovat (př.: technika míče, ...). Raději chce hrát bez rozcvičení a technické přípravy.

Trenér má vypracovaný určitý plán, systém (jako u intaktní populace). Platí to jak v kolektivních hrách, tak i v individuálních sportech.

4.8.4 Školy pro sluchově postižené

Základní a střední školy pro sluchově postižené jsou ve velké většině architektonicky řešeny jako internátní zařízení, kdy žáci a studenti mohou využívat přístupu na sportoviště školy nebo na jiná sportovní zařízení (plavecké bazény, atletické stadiony).

4.8.4.1 Výhoda internátů

Žáci jsou přes týden ve škole, mohou trénovat (s učiteli, vychovateli nebo docházet na tréninky). Jsou pod pedagogickým dohledem, je nastaven určitý systém.

4.8.4.2 Nevýhody internátů

Pokud jsou na dobré úrovni a mohou se porovnávat výkonnostně s intaktní populací, uplatňovat to, co se naučili na tréninku, je problém žáky na soutěže dostat. Jezdí o víkendů domů a málokterý rodič je doprovodí na závody. A na druhé straně, kdyby chodili na trénink do oddílu (družstva, atd.) dětí slyšících, tak trenéři se jim tak nebudou věnovat, poněvadž vědí, že mladý sportovec na závody z výše uvedených důvodů nepřijde. Je na trenérech, rodičích, učitelích a v neposlední řadě také na pracovnících sportovních klubů a oddílů neslyšících, jak pro mladé sportovce vše zorganizují a jak jim doprovod na závody zabezpečí.

4.8.5 Kolektivní sporty

Jako příklad lze uvést předchozí házenou, dnes basketbal, kdy turnaje jsou většinou v týdnu a dívky převážně mají za soupeře zase dívky sluchově postižené z jiné speciální školy. Tady vidíme jeden z důvodů, proč se markantně nezvyšuje úroveň sportovců. Je malý výběr mezi dětmi, a pokud je dobrý trenér, lze dokázat hodně. Jestli je „trenér“ (učitel, vychovatel), který nehrál nikdy basketbal, je možné, že ačkoliv se vytvoří talentované družstvo, nemusí se dostat na dobrou úroveň.

4.8.6 Individuální sporty (děti a mládež)

Atletika. Účast na MČR pro dobrého atleta je málo. Je třeba využít otevřených závodů pro mládež a žactvo. Záleží na učiteli, vychovateli, trenérovi, zda mladého sportovce přivede na některé další závody intaktní populace.

Jestliže je dítě starší, samostatné, může na závody (na trénink slyšících) samo. Vzhledem ke sluchové vadě může vzniknout komunikační bariéra a vše závisí na tom, jak si dítě věří. Pokud dosahuje dobrých výsledků, má šanci na umístění. Jde na trénink nebo na závody samo, protože chce.

Má-li slabší výsledky – dvojí handicap – nevěří si a je výkonnostně slabší než vrstevníci intaktní skupiny.

4.8.7 Práce trenéra na tréninku

Zkušenost se SP, komunikace, neznalost znakového jazyka. Vědomosti o sluchovém postižení i znalosti a metodika daného sportu.

4.8.8 Problematika atletiky

Dálka, výška jako technické disciplíny. Je potřeba nacvičit rytmus při rozběhu, který lze vytleskat, rozfázovat, třeba mimo hřiště nebo sektor. Pak využít naučený rytmus při běhu a rozběhu.

Lze využít jako:

- ukázky na videu,
- ukázkou rozfázovaného pohybu,
- použít videokamery a natočit sportovce,
- samozřejmě je nutno využít minulých zkušeností sportovce a navázat na ně.

Komentář k nácviku nebo tréninku, kterým vysvětlování, instruktáž doprovázíme, by měl být dokumentován popisem základních charakteristik dovedností s využitím zkušeností a vědomostí sportovců z jiných oblastí (anatomie, biomechanika, fyzika, ...). Doprovodný text musí být stručný a jasný.

Používat adekvátní slovní zásobu ke specifice skupiny, kterou vedeme. Zásadní je, abychom zároveň nemluvili a něco nedemonstrovali. Napřed sdělit, co chceme cvičit, udělat (hod míčkem, skok do výšky). Pak se zaměřit na to, co chceme procvičit nebo vysvětlit. Sluchově postižený sportovec si udělá představu o cviku a vybaví se mu pojmy, s nimiž budeme pracovat, a oblast, v níž se budeme pohybovat (klíčová slova). V této fázi počítáme s tím, že sluchově postižený klíčovými slovy již rozumí, a to nejen pasivně. Chápe, o čem je řeč, ale již s pojmy dovede pracovat, aktivně je používá (nápřah, odhod, přenést váhu, odraz, zkrátit krok, stupňovat rozběh, ...).

4.8.9 Komunikace

4.8.9.1 Komunikace trenér – sportovec nebo sportovec – sportovec

Na základě specifických obtíží se někdy nepodaří dodržet (splnit) běžný tréninkový plán, vše tedy v důsledku „odlišné“ komunikace trvá déle.

4.8.9.2 Tréninky dorostu

Žáci a studenti mají relativně méně času na tréninky, mají více povinností. Někdy však na internátech spoustu času promarní vykládáním „důležitých“ záležitostí. Na většině školách (internátech) obvykle není vychovatel, který by systematicky vedl žáky (v plavání, ve volejbalu, ...). Na uvedených školách a internátních zařízeních ale v mnoha případech chybí systém (jdou sice trénovat, ale trénink nese prvky zábavy). Samozřejmostí je, že sami studenti musejí chtít, projevit zájem a ve sportu setrvat. Zkušenost a praxe je taková, že se někdy trénuje až těsně před závody. Příprava na celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže (CSH SPM) je pak záležitostí několika posledních týdnů před soutěží.

4.8.9.3 Tréninky dospělých

Tréninky by měly být systematicky řízené ve Sportovním klubu a trenér by měl být zodpovědný za určitý sport. V případě, že má sportovní oddíl či klub peníze (granty, sponzory, projekty), tak si může pronajmout tělocvičnu, hřiště a třeba i trenéra. Vidíme v tom možné problémy – slyšící trenér se nadchne, většinou však v činnosti nevydrží. Sportovci se sluchovým postižením jsou rádi, že mají profesionálního trenéra, zpočátku chodí trénovat, ale pak s odstupem času někdy nepřijde trenér, jindy se sejde málo sportovců.

Trenér u sluchově postižených sportovců většinou kladenou zátěž neunese. K důvodům můžeme radit komunikaci, neúspěchy v souboji se slyšícími (slyšící trenér kontaktuje slyšící soupeře), ale i drahé pronájmy, tedy finanční záležitosti.

Sluchově postižený sportovec nevydrží z těchto důvodů:

- kolize s jinou akcí (kamarád slaví narozeniny)
- neúspěchy v soutěži
- pomalé zlepšení výkonnosti (čekají akceleraci)
- pronájmy (hřiště, hala a možnosti využití projektů)
- odchod hráčů (stěhování, práce, svatby aj.)

Jednotlivci či družstva se hlásí na soutěže ČSNS dle soutěžního řádu. Musí je přihlásit a doporučit jejich klub. Musí splňovat podmínky určené stanovami a manuálem ČSNS.

Základní informace, pozvánky a jiné najdou sportovci v teletextu, v časopise GONG, na internetu a ve svých sportovních klubech.

ČSNS tedy zabezpečuje sportovní reprezentaci v soutěžích IDC (International Deaflympics Comitee), EDSO (European Deaf Sport Organization), ICSC (šachová federace).

ČSNS je členem IDC, EDSO a ICSC v souladu s jejich statuty.

Kapitola 5

Edukace dětí, žáků se sluchovým postižením

Včasná péče o nejmenší děti, u nichž bylo indikováno postižení sluchu, významně ovlivňuje jejich rozvoj a budoucí stupeň dosažené úrovně ve vztahu k vrstevníkům intaktní populace.

Integrální součástí dětského věku ve všech úrovních rozvoje dítěte je komunikace a jazyk.

Kognitivní, emocionální a sociální rozvoj jsou těsně spjaty. Součinnost těchto oblastí je podstatná při formování osobnosti zejména v prvních letech života.

Vztah mezi jazykem a poznávacími procesy je zřejmý. Jazyk je nástrojem, který je potřebný k tříbení a formování vědomostí o světě, slouží k získávání nových informací. Jazykové schopnosti v předškolním věku vysoce korelují s některými oblastmi školního výkonu.

Jazyk rovněž hraje důležitou roli v socializaci. Pozdější problémy v učení, tj. těžkosti ve výuce čtení, psaní a poruchy chování, mají svůj původ v problematickém časném jazykovém vývoji.

Pro těžce sluchově postižené znamená osvojování jazyka pouze orálním způsobem extrémně pomalý a složitý proces. Ovládnutí mluvené komunikace je limitované a může být naučeno jen za cenu ustavičného a intenzivního tréninku.

Vzdělávání sluchově postižených dětí předpokládá mít společný jazyk pro oba – rodiče i dítě. Základním prvkem úspěšné socializace těžce sluchově postižených dětí je funkční jazyk mezi nimi a rodiči – ke snadnému dorozumění ve všech činnostech. Tuto záležitost slyšící rodiče slyšících dětí pokládají za samozřejmost. Z výzkumů je známo, že neslyšící děti neslyšících rodičů mají daleko menší problémy v dospělosti. Zřejmě proto, že v tomto případě se jedná o funkční včasnou komunikaci a lepší pochopení hluchoty dítěte.

Uvádí se, že pro více než 90 % neslyšících dětí slyšících rodičů je situace odlišná.

Jejich dítě je často první neslyšící osobou v jejich okolí. Rodiče tak postrádají komunikační dovednosti a zkušenosti k zajištění optimálního intelektového, sociálního a emocionálního rozvoje dítěte.

Některé vyučovací projekty (Občanská škola, Základní škola, Národní škola, Waldorfská škola) vymezují povinné a nepovinné aktivity.

5.1 Organizační formy ve školní tělesné výchově

Všechny organizační formy ve školní tělesné výchově můžeme přehledně rozčlenit do následujících skupin pohybových činností (viz tab. 5.1).

Tabulka 5.1: Organizační formy ve školní tělesné výchově

POVINNÉ	výchova k přírodě
	zdravotní vyučovací jednotka
	plavecký výcvik
NEPOVINNÉ	sportovní hry
DOPLŇKOVÉ	cvičení v hodinách jiných předmětů
	pohybově rekreační přestávky
ZÁJMOVÉ	soutěže
	kroužky
	zájezdy
	jednorázové akce

Již v MŠ je uplatňována řada organizačních forem zaměřených na TV dětí ve věku od tří do šesti nebo sedmi let (vyučovací jednotka, cvičení před zaměstnáním, ranní rozvíčka, tělovýchovné chvílky, vycházky, předplavecký výcvik aj.).

Dalšími možnými organizačními formami jsou výlety nebo takzvané školy v přírodě základních škol pro sluchově postižené se zaměřením na lyžování.

5.1.1 Základem edukačního procesu je vyučovací hodina tělesné výchovy

Dalšími formami může být vycházka, výlet, v závislosti na podmínkách školy. Další aplikované pohybové aktivity se mohou uskutečnit v rámci edukačního procesu.

Můžeme sem zařadit ještě lyžařský výcvik a již zmíněný pobyt na škole v přírodě v zimním, letním nebo jarním období.

Počet žáků se odvíjí od vyhlášky MŠMT ČR č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Je v možnostech vedení školy jednotlivé třídy s opodstatněným zdůvodněním početně upravit.

Organizace výletu (dostupnost terénu, využití podmínek a počasí, vybavenost žáků, možnosti školy, mobilita – školní autobus, mikrobusek, hromadná doprava. Je potřebné poučit děti a žáky o bezpečnosti cestování. Je nutné připomenout praktické věci a důležité teoretické záležitosti. Veškerá příprava by měla zásadně předcházet plánované akci. Informace, slovní a pojmová zásoba, velká škála adekvátních znaků znakového jazyka a další výuka, navazující na výlet či pobytovou akci. Podobný je proces organizace pobytu v zimní přírodě.

Úkoly vyplývající z cíle lyžařského výcviku, výletu, pobytu v přírodě.

- a) zdravotní
- b) vzdělávací
- c) výchovný

Zajištění bezpečnosti se odvíjí od jedinečnosti sluchového postižení ve vztahu k věku, počtu dětí, počtu pedagogického doprovodu a dalším atributům.

5.2 Edukační proces a jeho specifika v tělesné výchově žáků se sluchovým postižením

5.2.1 Podmínky, zásady a metody v edukačním procesu tělesné výchovy žáků se sluchovým postižením

5.2.1.1 Metody seznámení s látkou

Metoda ukázky

Metoda ukázky je nejdůležitější metodou při vytváření představy pohybu. První fáze nácviku, představa o neznámém cviku či zdokonalování pohybových dovedností. Přesnost cvičení je podmíněna úplnou a přesnou představou o celku i o detailech. U žáků se sluchovým postižením se zaměřujeme na to, aby všechny děti sledovaly učitele pozorně. Mějme na paměti důležitost ukázky. Pokud máme možnost, pohyb rozfázujeme nebo ukážeme na videu zpomaleně. V případě, je-li ukázka „živá“, tak předvedeme raději 2×, 3× a vždy znovu upozorníme, na co se mají děti dívat. Pokud je cvik náročný a je nutno dávat záchranu a pomoc, vše předvedeme promyšleně. Tato část se odvíjí od dobré přípravy na vyučovací hodinu.

Metoda pozorování

Je vlastně způsobem záměrně řízeného a organizovaného vnímání. Je průvodní metodou k ukázce. Na rozdíl od slyšících žáků zde nemůžeme jako návodu k pozorování užívat slova. Žáci sledují ukázkou (učitele, spolužáka – přímou, video, obrázky – nepřímou) až po skončení pozorování.

Před ukázkou jsou žáci uvedeni do problému, učitel jim musí říci, co budou pozorovat, jak se cvik nebo hra nazývá, co je podstatné, co špatné atd. Zaměření pozornosti na cvičení, srovnávání a hledání kontrastů nemůže probíhat zároveň s výkladem, který by měl být jasný, srozumitelný, ve znakové řeči. Teprve po výkladu, popisu a vysvětlení následuje ukáзка. Výklad a popis by neměl být dlouhý.

Pozorování musíme u žáků postupně rozvíjet a vhodným způsobem organizovat. Výchova k pozorování a užívání metody pozorování je důležitým úkolem metodické práce. Vede ke vzájemné kontrole a sebekontrole, k sebekritice a sebezdokonalování. U neslyšících a u dětí zvláště se můžeme setkat s nadhodnocením své osoby, svého výkonu a umění ve sportu. Jindy zase extrémní nedůvěra v sebe. Obojí musíme korigovat a nějak reagovat. Neslyšící jsou odkázáni na zrakové vnímání, a protože sluch je z činnosti vyřazen, nemůže učitel při cvičení upozorňovat na jednotlivé fáze pohybu, polohy těla a končetin v průběhu ukázky. Pozor, toto je možné individuálně, a to domluveným signálem. Neslyšící si dovedou zafixovat pohyb, postup, ukázkou, někdy však bývá problémem, aby si cvik či cvičení (z různých důvodů – potíže s rovnováhou, opačná lateralita, další přidružená vada) zapamatovali a zopakovali jej.

Při metodě pozorování se nejen u žáka zpřesňuje představa o nacvičovaném pohybu, ale žáci pronikají do techniky provádění cviku. Samostatným myšlením se pak u žáků rozvíjí schopnost analyzovat a zobecňovat. Tato metoda je prostředkem výchovy samostatnosti žáků, prostředkem hodnocení.

Metoda výkladu

U sluchově postižených bych volila způsob a možnosti totální komunikace.

V počáteční fázi bývá obsahem výkladu název druhu sportu či cviku, jeho vysvětlení, popis a jeho neekonomičtější zvládnutí.

V dalších fázích se výklad týká už dílčích prvků pohybového výkonu, detailnějšího popisu správného průběhu (pro upřesnění představy) a návodu k odstranění nedostatků. Výklad zase musí být „oddělen“ časově od ukázky, obrázku či přímé ukázky. Učitel musí chvíli počkat, až pozornost žáků je opět věnována ukázce či naopak. Musí žáky k převádění pozornosti od pozorování k výkladu a zpět vést.

Výklad má aktivovat myšlení žáků – volíme jen to, co je potřebné a nutné, aby výklad upoutal. Příliš dlouhý výklad – ubírá čas, rozptyluje pozornost, prodlužuje nácvik. U mladších žáků výklad nezbuzuje takové představy, které by zaujaly.

Metoda pokynů

V nácvikové a výcvikové fázi – gesta, znaky, slova, která je potřebné odezírat.

Metoda dotazování

Druhosignální kontrola pohybových představ po předvedené ukázce při prvních pokusech pomáhá aktivizovat myšlení žáků, které je nutné zejména při odstraňování chyb. Metodu dotazování lze použít u starších žáků II. stupně základní školy.

Metoda rozhovoru

Spojení výkladu a dotazování. Pro práci s rozumově vyspělými cvičenci. Pro časovou náročnost – v závěru hodiny.

Kombinace metod – rozhovor, dotazování, přednáška, besedy.

5.2.1.2 Metody nácviku

Metoda napodobení

U sluchově postižených žáků, ale i dospělých cvičenců je metoda napodobování velice důležitým hlediskem – je založena na vnímání zrakovém, které je u sluchově postižených osob z velké části náhradou za sluchové vnímání. Žáci a cvičenci se sluchovým postižením si všímají nejen toho, co ukázat a předvést chceme, ale i dalších detailů, na které musíme být připraveni. Mnohdy i zkušenému pedagogovi některé detaily uniknou a osoba se sluchovým postižením vše vyzozoruje, může tedy případné chyby či nedostatky napodobit. Zase zde záleží na tom, jak moc nebo málo je žák se sluchovým postižením pohybově nadaný. Nelze generalizovat, že pokud ukázkou napodobuje sluchově postižená osoba, bude nápodoba přesnou kopií předvedeného cvičení.

V některých případech je potřebné použít i motivačních prvků a zvláště u menších dětí je nutné vysvětlit, oč jde, předvést a rovněž ukázat obrázky cviků.

Metoda opakování

Sluchově postižení a zvláště neslyšící žáci mnohdy nechtějí některý cvik nebo cvičení opakovat, zdá se jim, že již cvičení ovládají dokonale. Vysvětlování chyb může být někdy zdouhavé, ale především by mělo být jasné, stručné, aby pochopili princip cviků, hry a dalších prvků.

Pokud je hodina TV vedena hromadnou formou, tak učitel musí komunikovat se všemi dětmi, všechny chválit, opravovat, vysvětlovat, aktivizovat. Je nutné, aby se všechny děti na učitele dívaly a sledovaly jej, přičemž záleží samozřejmě na charakteru cvičení a cviku. Při některých nelze učitele sledovat, kontakt a prostor na korekce a kontakty nastává až po cvičení, při přerušení cvičení – v klidové fázi.

Správné názvosloví a terminologii používáme adekvátně k věku a schopnostem dětí. Základní popis cvičení a cviků by měly mít na nástěnce, měly by mít materiály k dispozici, používat nové pojmy nejen v hodinách tělesné výchovy, ale i příležitostně v mimoškolní tělesné výchově, s rodiči a vychovateli. Záleží zde na dobré spolupráci dospělých osob. Takto nemusí učitel tělesné výchovy přímo ve vyučovací hodině ztrácet čas při vysvětlování nových pojmů a může se zaměřit na kvalitu provedení cvičení.

Metoda pohybového úkolu

Dobře vysvětlená pohybová činnost (od jednoduché k náročnější) jako úkol nebo individuální trénink. U dětí méně pohybově nadaných „doučování“ – spolupráce s rodiči. Děti starší – individuální sporty – trénink, posilování aj.

Metoda pasivního pohybu

Při provedení cviku pomocí pasivního pohybu – např. vedeme paži při odhodu, dopomoc při rotaci trupu, přenesení váhy a odhod – vrh koulí. Pozor, dbáme na to, aby se na nás neslyšící při instrukci nedíval. Provedeme pohyb a teprve po provedení můžeme komunikovat.

Tato metoda je účinná při odstraňování chyb v pohybu, jehož průběh nemůže cvičenec sám kontrolovat zrakem. Například práce nohou při plavání.

Metoda nátlaková

Děti, žáci, ale i dospělé osoby se sluchovým postižením mohou mít někdy strach z výšky, strach z pohybující se podložky, na níž stojí, strach z vody, pocit nejistoty na lodi, na lyžích, na vleku. Můžeme aplikovat cestu individuálního přístupu. Pedagog musí najít takový způsob, postup, aby i zábrana z důvodu strachu či nedostatek sebedůvěry a odvahy nepůsobily jako stres už daleko dopředu, ještě dříve, než dítě má provádět určitá cvičení (např. plavání, jízda na vleku, seskakování z vyvýšeného místa). Zde můžeme využít hru jako nacvičení cílené pohybové činnosti.

Metoda soutěžení

Vhodná motivace ke zdokonalení a zvládnutí jednotlivých pohybových dovedností. Vychází z přirozeného dětského sklonu k soutěžení, k měření sil. Zvyšuje emocionálnost cvičení i některé morální a volní vlastnosti – houževnatost, vytrvalost, cílevědomost, kolektivnost atd. U dětí, žáků a osob sluchově postižených – závisí na věku dětí, na podmínkách tělocvičny, hřiště, přírodních podmínkách. Na zkušenostech učitele, vychovatele nebo i rodiče při výběru soutěže, hry, předání informace o hře – jasná pravidla, zpětná informace o hře. Signalizace zahájení a velmi důležitý signál, ukončení hry. Psychologické aspekty, jež se promítají na přijetí dítěte do soutěže spoluhráči, družstvem – dítě nepochopí hru, nezvládá pravidla, může mít kombinovanou vadu, může být obézní atd.

Metoda opakování pohybového výkonu, metoda memorování

Některé sluchově postižené dítě není schopno zapamatovat si posloupnost prvků a cvičení, které jdou po sobě. Vzhledem k tomu, že nemůžeme pomoci slovním pokynem, příkazem, povzbuzením, někdy ani znakem, gestem (např. při cvičeních na bradlech, někdy lyžování, plavání), musíme celé cvičení nebo sestavu přerušit, zastavit a začít znovu. Při nezvládnutí kombinace cviků postupujeme se žákem pomaleji, třeba od začátku, a přidáváme další a další cviky v sestavě nebo v určitém pořadí. Individuální přístup v těchto případech je obzvlášť vhodný. Využíváme video, obrázky, ukázky žáků. Je důležitý optimismus, samozřejmostí je znakový jazyk nebo komunikační systém, jež používá problémový žák nebo osoba.

5.2.2 Třída, žák a vyučovací hodina

Žák je tím činitelem, jemuž je vyučovací hodina určena a pro něhož se koncipuje tak, aby mu byla přístupná a pochopitelná. Učitel nemůže hodině dávat pojetí, cíle, obsah a organizaci, kterou by žák nemohl zvládnout. Žák v ní má uplatnit své síly a pozorovací schopnosti. Důkazem této adekvátnosti je úprava vyučovacích hodin na základních i středních školách pro sluchově postižené. Na tomto místě je třeba připomenout, že učitel nepracuje se žákem-jedincem, ale pracuje s konkrétní skupinou, třídou. Teprve v této skupině se projevují jednotliví žáci, kteří mají své specifické individuální zvláštnosti.

V jednotlivé třídě jsou žáci přibližně stejného věku, kteří obvykle žijí v této skupině několik roků. Na základní škole a v internátě, což činí 10 let, a také dost možná i před nástupem do základní školy, v mateřské škole, obvykle tedy 3 roky. Mezi učitelem a třídou jako sociální

skupinou se projevuje interakce, vzájemné ohodnocování, posuzování, přizpůsobování a třída postupně jako celek reaguje na učitele svérázným a ustáleným způsobem.

Učitel sleduje role jednotlivých žáků ve třídě. Role částečně naznačují schopnosti a nadání žáků.

Učitel v tělesné výchově přebírá žáky do hodiny od kolegů-učitelů, kteří je mohou třeba vyčerpávat nadměrnými úkoly, vypětím, velkým soustředěním, jiní třídu rozveselí, což může být opačným problémem, atd. Do hodiny tělesné výchovy se většinou žáci těší, očekávají něco příjemného, hru, pohyb, relaxaci. Sluchově postižení žáci ve školním vyučování musí totiž vynaložit obrovské úsilí, aby se na výuku teoretických předmětů mohli dobře soustředit a vnímat učitelův výklad. Učitel tělesné výchovy pak musí se třídou pracovat v kterémkoli stavu a přizpůsobit se situaci motivací žáků, metodami, pestrostí a kreativností vyučování a případnou úpravou obsahu.

Průběh vyučovací hodiny musí odpovídat předchozím zkušenostem a dovednostem žáků, které musí učitel respektovat. Vyučovací hodiny musí být náročné, tak aby byly v požadavcích vždy součástí celého systému výchovného působení. Může se ovšem také stát, že žáci mají ve vyučovacích hodinách pocit pracovního nevytížení, a to tehdy, jestliže učitel nestupňuje náročnost a aktivitu.

Je samozřejmé, že učitel v tělesné výchově respektuje zásady individuálního přístupu. Žák je osobnost, jež se od jiných žáků odlišuje svojí individualitou, jinak řečeno individuální zvláštností. Je to každá výrazná zvláštnost, jíž se jedinec liší od většiny jedinců průměrných ve výkonu a v rozvoji, odpovídajícím jisté normě.

V tomto smyslu lze hovořit o individuálních zvláštnostech v mnoha oblastech:

- a) edukační individuální zvláštnosti
- b) psychické individuální zvláštnosti
- c) fyzické individuální zvláštnosti
- d) zdravotní individuální zvláštnosti

Mezi individuální zvláštnosti se řadí také somatické individuální zvláštnosti. Promítají se do vyučování většiny předmětů, zejména do TV, do pracovního vyučování. Tato skupina zvláštností bývá méně sledována, ačkoliv důsledky přehlížení mohou vést až k poškození zdraví dítěte.

Do skupiny těchto zvláštností patří zvláštnosti tělesného stavu – výška, váha, růst, stavba páteře, chodidel, smyslová citlivost, silové projevy, koordinační schopnost, úroveň zažívání a úroveň rozvoje svalstva, tělesná zdatnost.

Zdravotní stav jako skupina individuálních vlastností. Učitel by měl být poučen o nemocech, které se mohou promítat do vyučovacího procesu. Individuálně je nutno se dívat na děti, které trpí srdeční chorobou, tělesnou slabostí, bolestmi v kloubech, nadváhou atd.

Sluchově postižený nebo neslyšící žák nedokáže popsat, vysvětlit problém, který se může vléci ještě déle, poněvadž žák je na internátě, po příjezdu domů sice o problému s rodiči mluví, ale není zaručeno, že mu rodiče porozumí a pošlou jej znovu do školy. Po nějaké době se dostane k lékaři, ale i zde může déle než u slyšících dětí trvat, než se stanoví správná diagnóza.

Dalšími a nepříjemnými obtížemi u sluchově postižených mohou být poruchy hlasu, zánět hrtanu, rozštěp patra, vady výslovnosti, psychomotorická instabilita.

Jiné individuální zvláštnosti, s nimiž musíme počítat – nemoci dýchacích cest, vleklá rýma, alergie, nemoci krevního oběhu, nemoci močového nebo trávicího ústrojí, cukrovka, neurastenie, hysterie.

Výzkumy potvrzují, že četné obtíže v myšlení, pamatování a pozornosti lze hledat ve zdravotním stavu dítěte. Tyto individuální zvláštnosti sleduje pediatrie, neurologie, speciální pedagogika a psychologie.

5.2.3 Sluchově postižený žák v současné škole

- navštěvuje základní školu pro sluchově postižené
- škola sestává z mateřské školy + 10 tříd základní školy, což je 13 let školní docházky
- ve třídě je menší počet žáků

V České republice je celkem 13 škol pro sluchově postižené. Dítě zde nastupuje v 6 letech nebo později s ohledem na odklad. Jak vyplývá ze zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), povinná školní docházka je desetiletá

Ve třídě je počet žáků stanoven vyhláškou č. 62/2007, kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. Často jsou lavice postaveny do oblouku, což umožňuje lepší podmínky pro komunikaci ve znakovém jazyce a možnosti odezírání. Třídy jsou vybaveny speciálními pomůckami, důležité je správně osvětlení a přizpůsobení pracovních míst. Třídy navštěvují děti s různým stupněm sluchové vady. V základní škole pro sluchově postižené volí ředitel školy vzdělávací program, který zohlední při vypracování školního vzdělávacího programu.

Ve třídě je velmi často diferencovaná výuka s ohledem na možná další postižení žáků a jejich individuální způsobilost.

Požadavky na žáky a plány sestavuje učitel podle schopností žáků. Učitel střídá přímé řízení se samostatnou či individuální činností. V těchto školách a třídách nelze dosáhnout homogenní skupiny žáků.

Z pohledu rodičů (ústní podání rodičů žáků základní školy pro sluchově postižené v Olomouci roku 2009): tito negativně přijímají rozdělení (třídění) žáků na prospěchově lepší a horší. V tomto rozdělení cítí osobní ponížení, popření šance na případné studium.

- a) Méně nadaní žáci mohou mít rovněž pocit méněcennosti.
- b) Třída „lepší“ žáků se může povyšovat nad třídu paralelní.

5.2.4 Plánování procesu tělesné výchovy

Škola je základní institucí, která zajišťuje přípravu na život úplně všem dětem. Tělesná výchova jako vyučovací předmět byla zařazena do učebních plánů již v 60. letech 19. století, nelze tedy popřít její důležitost ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Každý žák by měl opustit školní docházku s dostatečnými vědomostmi, dovednostmi a návyky o nutnosti pohybové činnosti pro zachování svého zdraví. Varující poznatky o zdravotním stavu naší mládeže a nárůst počtu dospělých, postižených civilizačními chorobami, podmíněnými především nedostatečnou pohybovou činností, nutí naši společnost řešit situaci. Pohybová činnost nemůže být zúžena jen na tělesnou výchovu jako jeden z vyučovacích předmětů nebo na zájmovou činnost, ale musí být chápána jako záležitost pevně zakomponována v režimu života jak dětí, tak dospělých. Tělesná výchova musí být spojována se zdravotními, hygienickými, adaptačními i regeneračními potřebami celé společnosti. Z tohoto důvodu můžeme hovořit o společenských podmínkách v tělesné výchově.

Společenské podmínky školní tělesné výchovy zahrnují veškeré zákony, směrnice, které upravují uskutečňování TV na školách. Jaké stanovisko k pohybové činnosti zaujme společnost, jakou váhu bude společnost klást na zdraví a regeneraci, takové budou podmínky pro uskutečňování pohybové výchovy a vzdělávání. Od školního roku 1994/1995 byly uzákoněny 3 hodiny školní tělesné výchovy týdně. Ekonomické důvody a volnost rozhodování ředitelů způsobily, že tyto 3 hodiny zavádí malé množství škol.

Příprava na vyučovací hodinu tělesné výchovy na základních školách pro sluchově postižené:

- prohlubovat zásady osobní hygieny
- zásady životosprávy, režim dne a otužování
- význam pohybových aktivit pro zdraví člověka
- zásady správného držení těla
- základní pojmy tělovýchovné terminologie

5.2.5 Osobnost učitele tělesné výchovy ve speciální škole pro sluchově postižené

Učitel má v didaktickém procesu vůdčí roli, určuje vyučování a tím i učení, na jeho kvalitách závisí účinnost celého procesu.

Osobnost učitele je dána jeho hodnotovou orientací, pedagogickým vybavením, motivací, psychickými i fyzickými vlastnostmi.

Hodnotová orientace je podmíněna zaměřeností – jaké jsou jeho potřeby, zájmy, postoje atd.

Pedagogické vybavení – předpokládá dostatečné didaktické schopnosti (znalost metod), percepční schopnosti (umět poznat vnitřní svět žáka, volit individuální přístup, ...), výrazové a komunikační schopnosti, organizační schopnosti a akademické schopnosti (aktivní postoj k TV, zisk nových poznatků).

Psychické vlastnosti – jsou ovlivněny temperamentem.

Fyzické vlastnosti – předpokládají takovou úroveň pohybových schopností a pohybových dovedností učitele TV, aby překonal a dobře snášel námahu spojenou s vyučováním tělesné výchovy.

Činnost učitele tělesné výchovy je společná pro všechny pedagogy, jednak specifická pro učitele tělesné výchovy.

Lze ji shrnout do následujících činností:

iniciační, řídicí, výchovná, organizační, diagnostická (objektivní hodnocení, přesné určení chyb a jejich odstranění), pozorování. Činnosti analyticko-syntetické vyžadují od učitele tělesné výchovy umět nacvičovanou dovednost rozložit na jednotlivé metodické kroky a zase je spojit do celkové dovednosti.

Specifické činnosti učitele: předcvičování, záchrana a dopomoc. Bezpečnost, ale i pocit jistoty u žáků může zajistit pouze učitel, který ovládá „grify“, kterými lze usnadnit žákům nácvik dovednosti především v počáteční fázi.

Mezi činností učitele a žáka je nebo měla by být zpětná vazba a důvěra.

5.2.5.1 Pohybové učení u dětí a žáků se sluchovým postižením

U dětí a žáků s postižením sluchu je v některých případech učení se pohybovým dovednostem či pohybovým návyků problematické a může znamenat pro učitele zařazení velké škály *modifikovaných* postupů. Sluchově postižené dítě, pouze s vadou sluchu, která není doprovázena jinými komplikacemi, se ve většině případů pohybovým dovednostem naučí stejně jako dítě s normálním sluchem. *Dítěti, které má další subjektivní problémy, se musí učitel věnovat více, musí hodinu tělesné výchovy přizpůsobovat jeho specifickým potřebám.*

Malý počet žáků ve třídě dává možnosti individuální práce učitele se žáky. Nicméně soutěže nebo pohybové hry jsou při malém počtu žáků částečně omezeny. Dilema nastává, pokud máme děti pohybově nadané i děti problémové v jedné skupině – komu se více věnovat, zda nadaným žákům nebo žákům s potřebou individuálního přístupu. Tento problém se v některých základních školách pro sluchově postižené řeší spojením tříd na hodinu tělesné výchovy. Dalším dilematem se může ukázat přetěžování mladších žáků a nedostatečné zatěžování žáků starších. V jedné třídě mohou být žáci s větším věkovým rozdílem (i 4 roky), liší se tedy jejich fyzické dispozice a možnosti.

Kázeň a pozornost žáků je ve velké míře závislá na osobnosti učitele, na jeho předpokladech pro získání přirozené autority, na jeho umění jednat s dětmi. Jde především o didaktickou komunikaci, která má podobu verbální i neverbální. Je nutné sem zařadit i komunikaci ve znakovém jazyce.

V každé výchovně-vzdělávací práci hraje rozhodující roli osobnost učitele. Vliv osobního působení učitele platí mnohem více ve školách pro sluchově postižené, kde při menším počtu žáků ve třídě, nehomogenosti žakovského kolektivu s interindividuálními diferencemi se zvyšuje mimořádně náročnost práce učitele. Dochází k mnohem častějšímu působení a komunikaci mezi učitelem a žákem.

5.2.5.2 Osobní vztah k surdopedické práci

Učitel musí být přesvědčen o potřebě své práce, potřebě předávání poznatků, zkušeností, informací právě sluchově postiženým žákům. Vytváření řeči a slovní zásoby dětí v předmětu tělesná výchova, vedení a učení žáků novým tělocvičným dovednostem, hrám, sportu a adekvátní slovní zásobě je komplexem mistrovství pedagoga sluchově postižených žáků. Samozřejmým požadavkem učitele TV je teoretické a praktické ovládnutí předmětu. Z hlediska teoretické oblasti se předpokládají znalosti z tělesné kultury, z didaktiky tělesné výchovy a zdravotní tělesné výchovy. Dále jsou namístě znalosti ze zdravotní a dopravní výchovy.

Důležitá je znalost metodiky osvojování si pohybových dovedností. Znalost pravidel hry nejen v rozsahu učiva.

Praxe ukazuje, že s úrovní pohybových dovedností učitele roste i jeho autorita.

V praxi jsme svědky široké kompenzace nedostatečně či slaběji rozvinutých pedagogických schopností. V mnoha případech mohou být kompenzovány jinými vlastnostmi, mimořádnými fyzickými předpoklady nebo praktickými dovednostmi. Tato skutečnost způsobuje, že pozitivní výsledky ve výchovně-vzdělávací práci mohou být dosaženy jak učitelem s určitou strukturou pedagogických schopností, psychických vlastností, dovedností a vědomostí, tak učitelem, který bude mít tuto strukturu odlišnou.

Srovnávat učitele mezi sebou pouze v jedné pedagogické schopnosti nebo hledat závislost mezi stupněm jejího rozvoje a úspěšností učitele v praxi by bylo nesprávné.

Úspěšná pedagogická praxe předpokládá uvědomovat si míru projevu psychických vlastností osobnosti učitele v jeho činnosti.

Každý začínající učitel na školách pro sluchově postižené by si měl uvědomit, že jeho studium bylo *vlastně začátkem, úvodem k jeho dalšímu soustavnému sebevzdělávání*.

Sluchově postižení, zejména děti, mají sklon ke zvýšené kritičnosti vůči učiteli.

Z praxe víme, že si všimnou každého nedostatku – jak v učitelově zevnějšku, tak každé nedůslednosti nebo rozporu mezi jeho výroky a chováním, každé, i neúmyslné, nespravedlnosti. Žáci mohou dávat svůj nesouhlas najevo i způsobem, který v důsledku nedostatku sluchové kontroly hlasitého projevu může působit až velmi nevhodným způsobem.

Při řešení podobných problémů učiteli nebo i vychovateli velmi pomáhá znalost znakového jazyka neslyšících a tzv. „zpětná vazba“. To znamená, že učitel nebo vychovatel nejen sám umí hovořit znakovým jazykem (znakovat), ale také znakovému jazyku rozumí a pochopí, co neslyšící žáci sdělují a potřebují. Může tím usměrňovat jejich chování, názory, hodnoty a náhled na život vůbec. Toto vše pomáhá učiteli k získávání důvěry u dětí a autority vůbec. V souvislosti s odbornou přípravou učitelů je ještě další činitel úspěšnosti učitele – a to zájem o sport.

Oblastí, která ovlivňuje úspěšnost práce učitele tělesné výchovy, jsou také jeho kvalifikační předpoklady, které představují otevřený systém vědomostí. A samozřejmě také dovedností z odborného i všeobecného základu.

5.2.5.3 Pedagogická úroveň

Pedagogické schopnosti učitele souvisí s jeho zájmy, činnostmi, přesvědčením, charakterem, vnímáním, emocemi, vůlí.

Sociální schopnosti a dovednosti (sociální inteligence). Učitel dokáže volit variabilní formy vyučovací činnosti podle konkrétních žáků nebo určité situace.

Didaktické schopnosti a dovednosti se převážně projevují při řešení obsahových a metodických otázek didaktického procesu. Jsou v těsné vazbě s odbornými vlastnostmi a dovednostmi učitele. Učitel TV musí být schopen rekonstruovat učební materiál, stanovit specifický způsob vyučování, vybrat přiměřené metody, stanovit speciální postupy. Při plánování hodiny dokáže odhadnout možné reakce svých žáků.

Při menším počtu žáků na speciální škole by měl být učitel schopen odhadnout, rozlišit a stanovit správné individuální metody a přístupy k jednotlivým žákům, neboť zná jejich anamnézy a případně další problémy či kontraindikace. Z tohoto pohledu je práce učitele tělesné výchovy na základních i středních školách pro sluchově postižené v tomto směru náročnější.

5.2.5.4 Organizační schopnosti a dovednosti

Učitel tělesné výchovy má jiné organizační podmínky na rozdíl od dalších vyučovacích předmětů. Jedná se o prostory (tělocvična, hřiště, přírodní podmínky), učitel musí rozvrhnout čas a obsah cvičení. V prostředí tělocvičny je to například příprava náradí, rozmístění, úklid, odchod do šaten, hygiena.

Organizační pokyny a další instrukce jsou předávány ve znakovém jazyce nebo v jiném používaném komunikačním modu. Pro přemísťování do jiného objektu je důležité si uvědomit, že na žáky nelze zavolat, upozornit je na problém, překážku, změnu, nevhodnost chování. Za žákem ve většině případů musíme dojít či doběhnout. Ani v tomto okamžiku nesmí učitel ztratit kontrolu nad ostatními žáky.

5.2.5.5 Spolupráce s rodiči (taktní přístup)

Důsledky sluchové ztráty se neprojevují jenom vývojovými zvláštnostmi sluchově postiženého dítěte, žáka či studenta, ale ovlivňují i jeho prostředí, ale rovněž psychiku rodičů. Tyto problémy se mohou projevit i prostřednictvím neadekvátních postojů rodičů jak vůči dítěti, ale i vůči učitelům, škole.

V současné době záleží na rodičích, kterou školu pro své dítě vyberou. Rodiče sluchově postiženého dítěte řeší dilema, zda bude jejich dítě do školy denně dojíždět, nebo bude umístěno v internátu. Rovněž reference o škole mají vliv na výběr zařízení.

Učitel by se měl vžít do myšlení a citů rodičů, chápat je a taktně usměrňovat v tom smyslu, aby své sluchově postižené dítě přijali jako rovnoprávného člena rodiny. Učitel by měl rodiče přesvědčit, že i sluchově postižené děti mají všechny předpoklady k harmonickému rozvoji osobnosti, k úspěšnému uplatnění ve společnosti.

V tělesné výchově, pokud je dítě šikovné a cílevědomé a splňuje-li předpoklady k některému ze sportů, by jej měli rodiče podporovat, pomáhat mu, umožnit dítěti trénovat ve společnosti svých slyšících vrstevníků. Učitel tělesné výchovy by měl (mohl) vše domluvit s trenéry, vedoucími v oddílu, rodiče pak jen doprovázet nebo kontrolovat.

Učitel by měl zdůrazňovat, že správně vedená výchovná péče má pro jejich dítě základní význam a v případě neúspěšných léčebných opatření (což je téměř vždy) zůstává jedním z prostředků k překonání nebo alespoň akceptování sluchové ztráty.

5.2.5.6 Komunikační dovednosti

Komunikace je funkční tehdy, když v dané situaci uspokojí svými výsledky sdělovatele informací v tom smyslu, že jeho informace byly dostatečně přijaty a pochopeny. Příjematele informací uspokojí zase v tom významu, že i vysílatel dobře rozumí jeho odpovědím a reakcím.

Neúplná a nefunkční komunikace vede k nejasným až konfliktním situacím se všemi nepříznivými důsledky. Způsobem, jak předcházet tomuto nepříznivému vývoji, je dosažení funkční komunikace všemi dostupnými prostředky.

Učitel tělesné výchovy u dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením má situaci zhoršenou tím, že ne všichni žáci jsou v jeho zorném poli nebo naopak, učitel nemusí být vždy v zorném poli žáka. Jsou situace, kdy se žák na učitele dívat stále nemůže (plavání, skok do výšky).

V tělocvičně, na hřišti nebo v bazéně je neustálý pohyb, proto je nutné, aby instrukce byla jasná, srozumitelná, podána žákovi tak, aby pochopil. O tom se učitel přesvědčí, pokud žák plní správně úkol nebo na pokyn, upozornění a sdělení reaguje správně.

Ve vyučovací jednotce, kdy sluchově postižení žáci cvičí bez sluchadel, musí učitel dávat pokyny, a to například smluvenými gesty, ale převážně ve znakovém jazyce. Je tedy nutné, aby znakový jazyk ovládal.

5.3 Podmínky a realita školních soutěží

Program výuky tělesné výchovy musí splňovat principy obecné edukace v tělesné výchově, ale právě ve školách pro sluchově postižené má rovněž svá specifika. Nemálo forem, činností a prvků výuky tělesné výchovy se váže na podmínky samotné školy a zařízení, které děti, žáci nebo studenti se sluchovým postižením navštěvují. Jde tedy o taková sportovní vyžití, která umožňují podmínky školy. Plán souvisí také časovým harmonogramem sportovních aktivit daného regionu a ostatních škol v blízkém okolí. Ve většině základních škol pro sluchově postižené je tradicí spolupráce s ostatními školami tohoto typu, jejich sportovními programy,

a v neposlední řadě se jednotlivé školy řídí také sportovním kalendářem ČSNS a využívají možností zapojení se do soutěží.

Plán tělesné výchovy rámcově vymezuje rozvržení i speciálního učiva, kde se předpokládá individuální přístup v případě kombinovaného postižení některého z dětí (cvičení pro správné držení těla, dechová a relaxační cvičení, cviky rovnováhy, prostorová orientace (jiná než u zrakově postižených!).

Plán se také zaměřuje na každoroční velkolepou akci sportovního charakteru, která má jednak svoji prestiž, kdy se dokazuje kvalita práce ve sportovním charakteru, ale rovněž jde o zachování a udržení určité historie tohoto sportovního klání.

5.3.1 CSH SPŽ – celostátní sportovní hry sluchově postiženého žactva

Historie CSH SPŽ – tyto celostátní hry vznikly roku 1964 jako atletické utkání tří škol pro sluchově postižené. Podnět k setkání a konfrontaci výsledků práce dali pedagogové z těchto škol: Valašské Meziříčí, Ivančice, Svatý Kopeček u Olomouce. V té době nebyla žádná komparace sportovních výsledků škol pro sluchově postižené. Na této soutěži se učitelé dohodli a prosadili, že další ročník se bude konat v Praze při celostátní spartakiádě. Soutěž se uskutečnila v roce 1965 za účasti 13 škol z celé republiky. Škola ze Svatého Kopečku u Olomouce tehdy celkově zvítězila.

Tabulka 5.2: Přehled úvodních ročníků celostátních sportovních her sluchově postiženého žactva

Rok	místo konání	počet zúčastněných škol	vítězná škola
1965	Praha	13	Olomouc – Svatý Kopeček
1966	Ivančice	9	Ivančice
1967	Kremnica	12	Praha – Sochorova
1968	Praha	11	Bratislava – Hrdličkova

Další ročníky celostátních sportovních her sluchově postiženého žactva probíhaly nepřetržitě. Počet zúčastněných škol narůstal, z celé ještě tehdy ČSSR se na celostátní sportovní hry přihlašovalo vždy 20–21 škol. Všechny školy se dříve členily podle toho, s jak těžkými sluchovými vadami v nich děti byly. Pro dokreslení: základní školy pro nedoslýchavé, základní školy pro žáky se zbytky sluchu a pro neslyšící. Komunikace ve znakovém jazyce byla v té době na školách zakázána, proto teoreticky mohli mít žáci ze základních škol pro nedoslýchavé výhodu porozumění sdělení učitele nebo trenéra. Empirie potvrzuje, že tomu tak nebylo. Většinou vítězili žáci ze škol s nejtěžšími sluchovými vadami.

Reprezentanti jednoho týmu musí být žáky školy, což je potvrzeno ředitelem vysílající školy. Vzhledem k tomu, že v současné době navštěvují tyto školy i děti s lehčím postižením sluchu nebo i bez sluchové vady (například jen s vadou logopedickou), liší se školní soutěže v tomto směru od soutěží ČSNS.

Místa, v nichž se CSH SPŽ uskutečňovaly, se střídala: Čechy, Morava, Slovensko. Docházelo také k menším změnám v celkové koncepci i programu CSH SPŽ.

5.3.2 Sporty CSH SPŽ

Atletika – zůstala po celou dobu trvání CSH SPŽ, zpočátku byl hod míčkem dívek, změna: vrh koulí 3 kg, postupně se prodlužovaly běhy: 50 m, 60 m, dále od 300 m až po dnešních 800 m dívky, chlapci od 500 m až po 1 500 m v současné době. Zůstala výška i dálka – chlapci i dívky.

Dalšími sporty byla *malá kopaná chlapců a házená dívek*. Jeden den skupiny (rozlosování o měsíc dříve vykonal pořadatel her) a další den finále. Kromě atletiky a míčových her byl zpočátku na programu *stolní tenis*, kde hráli dva chlapci a jedna dívka. Stolní tenis byl změněn na *branný závod hlídek*, kde každá škola mohla vyslat dva své soutěžní týmy. V týmu byli dva chlapci a jedna dívka. V současné době je zařazeno namísto branného závodu plavání jako soutěž jednotlivců, štafet a samozřejmě škol.

Na celostátních sportovních hrách sluchově postiženého žactva se závodí bez sluchadel, i když v současnosti jsou tendence sluchovou protetikou ponechat. Na CSH DPŽ jde nejen o sportovní výsledky, ale i o společenské vyžití, kulturu, vždy se prezentuje škola svými výkony, chováním, celkovým dojmem. Celou akci zaštiťuje MŠMT.

5.3.3 CSH SPM – celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže

Celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže se vyvinuly z obdobných důvodů jako celostátní sportovní hry žactva. Se zřizováním středních škol pro sluchově postižené vznikla velká sportovní základna mládeže. Pedagogové se rozhodli zařadit tyto sportovní hry jako každoroční vyvrcholení přípravy v tělesné výchově. První hry se datují do roku 1981 a šňůra fungování této tradice nebyla dosud přerušena.

CSH SPM trvají po 4 dny a pořádá je vždy jedna ze středních škol pro sluchově postižené v České republice. Na soupisce jednotlivých škol, které musí potvrdit ředitelé, může být uvedeno 25 % žáků nebo studentů bez sluchového postižení, kteří jsou samozřejmě žáky a studenty uvedené školy. Od počátku celostátních her nebylo povoleno startovat se sluchadly. V poslední době se organizátoři CSH dohodli, že závodníci (žáci či studenti) mohou při sportování mít sluchadla tak jako v běžném životě. Soutěže ČSNS – na závodech pořádaných sportovním klubem ČSNS a na soutěžích vyšších pravidla nepovolují start se sluchadly nebo jinou sluchovou protetikou.

Sporty na CSH SPM: atletika (100 m všichni, 800 m dívky, 1 500 m chlapci, dálka, výška, koule, oštěp a štafeta 4 × 100 m – všichni), volejbal dívky, fotbal chlapci a stolní tenis (smíšená družstva i jednotlivci). Na závěr se koná slavnostní vyhlášení vítězů, předají se poháry, medaile, diplomy a ceny a zhodnotí se celý průběh her. Předá se fiktivní štafeta dalšímu pořadateli a týmy se rozjedou domů.

Závěr

Publikace, s níž jste se právě seznámili, popisuje jednak pohnutou minulost vzniku organizovaného sportu neslyšících, zaznamenává historickou kontinuitu sportu neslyšících a rovněž se dotýká školní tělesné výchovy žáků a studentů se sluchovým postižením jakožto pokračovateli ve sportovních aktivitách a soutěžích. Na základě nabytých informací, přednášek a vlastních zkušeností na řízených praxích mohou studenti vyučovat žáky se sluchovým postižením jak na školách speciálních, tak na běžných školách jako žáky integrované. Ale jak bylo zmíněno výše, nástup do praxe je teprve začátkem pedagogické éry každého z vás.

Přeji vám hodně pedagogických úspěchů, vytrvalosti v práci, optimismus a důslednost i přísnost, ale i laskavý přístup ke svým žákům.

Svatava Panská

Doporučená literatura

- HOMOLÁČ, J.: *Komunikace neslyšících*. Praha : 1998.
- JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K.: *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha : Septima, 1998.
- JESENSKÝ, J.: *Andragogika a gerontagogika handicapovaných*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-7184-823-9.
- KRAHULCOVÁ, B.: *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0329-2.
- KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie zdraví*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-774-4.
- LEJSKA, M.: *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno : Paido, 2003. ISBN 80-7315-038-7.
- PANSKÁ, S.: *Pohybové hry pro děti se sluchovým postižením*. Olomouc : 2005, Univerzita Palackého, FTK. ISBN 80-244-1219-5.
- PANSKÁ, S.: *Základy znakového jazyka neslyšících*. Olomouc : 2010 (CD ROM).
- POTMĚŠIL, M.: *Čtení k surdopedii*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2000.
- PULDA, M., LEJSKA, M.: *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno : 1996.
- STRNADOVÁ, V.: *Potom ti to povíme*. Liberec : 1994.
- STRNADOVÁ, V.: *Současné problémy české komunity neslyšících I*. Liberec : 2002.
- ŠEDIVÁ, Z.: *Rozvíjení sociálních dovedností sluchově postižených*. 1. díl, Praha : Septima, 1997. ISBN 80-7216-034-6.
- ŠEDIVÁ, Z.: *Rozvíjení sociálních dovedností sluchově postižených*. 2. díl, Praha : Septima, 1998. ISBN 80-7216-048-6.
- VÁGNEROVÁ, M., HADJMOUSSOVÁ, Z.: *Psychologie handicapu*. I. část. Handicap jako psychosociální problém. 2. opravené vyd. Liberec : Technická univerzita, 2003. ISBN 80-7083-763-2.
- (GONG – Časopis sluchově postižených [online]. 2009: Diagnóza Morbus Menière, [cit. 2010-06-10]. Dostupný z WWW: <http://www.gong.cz/clanky.php?c=35>)
- Pravidla atletiky, badmintonu, plavání, volejbalu, fotbalu, házené, basketbalu, tenisu, stolního tenisu a dalších sportů.*
- Propozice k jednotlivým soutěžím, turnajům a mistrovstvím České republiky v soutěžích Českého svazu neslyšících sportovců v uvedených sportech.*
- Soutěžní řady Českého svazu neslyšících sportovců ve výše uvedených sportech.*

Mgr. Svatava Panská

Aplikované pohybové aktivity osob se sluchovým postižením

Určeno studentům aplikované tělesné výchovy a aplikované pohybové aktivity, prezenčního a kombinovaného studia

Výkonný redaktor prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.

Odpovědná redaktorka Jarmila Kopečková

Technická redakce Vydavatelství UP

Grafická úprava obálky Ivana Perůtková

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

www.vydavatelstvi.upol.cz

www.e-shop.upol.cz

vup@upol.cz

1. vydání

Olomouc 2013

Ediční řada – Skripta

ISBN 978-80-244-3655-5

Neprodejná publikace

vup 2013/493